

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Vývoj křestního obřadu a jeho teologických důrazů v
CČSH**

**Development of the Baptismal Rite and its Theological
Emphases in the Czechoslovak Hussite Church**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Mgr. Pavel Kolář, Th.D., M.T.S.

Autor práce:

Bc. Marcela Garncarzová

Praha 2014

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Pavlu Kolářovi, Th.D., M.T.S. za možnost u něj psát práci a za užitečné rady a připomínky při psaní.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Vývoj křestního obřadu a jeho teologických důrazů v CČSH“ napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů a moje práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14. července 2014

Marcela Garncarzová

Anotace

Diplomová práce „Vývoj křestního obřadu a jeho teologických důrazů v CČSH“ se zabývá především vývojem křestního obřadu (včetně biřmování) v CČSH. Obsahuje též charakteristiku vývoje základních prvků křestního obřadu v západní liturgické tradici a základní témata teologie křtu a biřmování v CČSH. Cílem práce je charakteristika křestního obřadu v CČSH a jeho vývoje od roku 1920 do současnosti. Druhým cílem je představení základních témat v teologii křtu a biřmování v CČSH. Těchto cílů je dosaženo především pomocí analýzy a komparace jednotlivých křestních obřadů a analýzou věroučných dokumentů a odborných publikací.

Annotation

The thesis „Development of the Baptismal Rite and its Theological Emphases in the Czechoslovak Hussite Church“ deals with an evolution of baptismal rite (including confirmation) in the Czechoslovak Hussite Church. This thesis presents also main characteristic of the evolution of the fundamental elements of the baptismal rite within the Western liturgical tradition and includes the fundamental theological issues related to the baptism and confirmation in the CHC. The first aim of this thesis is the characteristic of the baptismal rite in the CHC and its evolution from the year 1920 until today. The second aim is the presentation of the basic theological topics related to the baptism and confirmation in the CHC. These aims are achieved through an analysis and comparison of individual baptismal rites, dogmatic documents and academic publications.

Klíčová slova

Křest – biřmování – křestní obřad – teologie křtu – dějiny křtu – Církev československá husitská

Keywords

Baptism – confirmation – baptismal rite – theology of baptism – history of baptism – Czechoslovak Hussite Church

Obsah

Obsah	5
Úvod.....	6
1. Historie křestního obřadu v západní církvi.....	7
1.1 Novozákonní doba	7
1.2 Druhé a třetí století.....	9
1.3 Čtvrté a páté století.....	12
1.4 Šesté až osmé století.....	16
1.5 Biřmování.....	17
1.6 Středověk.....	18
1.7 Změny v procesu iniciace dětí.....	20
1.8 Současnost.....	21
2. Vývoj křestního obřadu v CČS(H) v letech 1920-2006	27
2.1 Obřadní příručka pro Církev československou z r. 1920.....	27
2.2 Zpěvník písní duchovních CČS z r. 1927	29
2.3 Obřadní příručka C.Č.M. od A. Tuháčka.....	32
2.4 Návrh obřadních modliteb z r. 1940	33
2.5 Obřadní příručka pro potřebu bohoslovců církve československé z r. 1950	34
2.6 Agenda z r. 1951	35
2.7 Návrh křestního obřadu a biřmování Milana Salajky z r. 1986	46
2.8 Agenda – obřadní příručka Církve československé husitské z r. 2006.....	52
3. Základní témata v teologii křtu a biřmování v CČS(H).....	61
3.1 Počátky církve a Karel Farský	61
3.2 Období po 1. řádném sněmu církve a Alois Spisar	63
3.3 Padesátá až šedesátá léta 20. století a Zdeněk Trtík.....	66
3.4 Sedmdesátá léta 20. století	68
3.5 Současnost.....	71
Závěr	73
Seznam použité literatury a pramenů.....	75
Summary	79

Úvod

Tato práce se zabývá křestním obřadem v Církvi československé husitské. Cílem práce je charakteristika křestního obřadu v CČSH a jeho vývoje od roku 1920 do současnosti. Druhým cílem je představení základních témat v teologii křtu a biřmování v CČSH.

Práce je rozdělena na tři kapitoly. Vzhledem k tomu, že křestní obřad CČSH vychází ze západní tradice, tak napřed představím dějiny a jednotlivé strukturní prvky křestního obřadu na Západě od novozákonní doby. Tato první kapitola končí strukturou římskokatolického křestního obřadu v současnosti. V této kapitole, zabývající se historií, jsem čerpala především ze zahraniční odborné literatury.

Druhá kapitola tvoří jádro práce. Provedu v ní analýzu a komparaci křestních obřadů v jednotlivých Agendách CČS(H) od počátku církve až do současnosti. Protože obřad vzkládání rukou, modlitby nad pokřtěnými a pomazáním se znamením kříže byl až později oddělen od křtu jako samostatná svátost, věnuji v této práci pozornost nejen svátosti křtu, ale i svátosti biřmování. V této části se budu srovnávat nejen oficiální, církví uznané Agendy, ale také neoficiální příručky a návrhy křestních obřadů a biřmování.

Třetí a poslední kapitola je věnována teologii křtu a biřmování v CČSH. Provedu v ní analýzu věroučných dokumentů a odborných publikací na toto téma.

Téma křtu jsem si zvolila, protože si myslím, že křest jako první ze svátostí, bez které věřící nemůže ostatní svátosti přijímat, si zasluhuje větší pozornost, než se mu dostává.

1. Historie křestního obřadu v západní církvi

1.1 Novozákonní doba

Užívání vody v židovském náboženství má dlouhou tradici. Voda sloužila k rituálnímu očištění od nečistého (např. Lv 17,15 „Každý, kdo by jedl zdechlinu nebo rozsápané zvíře, ať domorodec či host, vypere si šaty, omyje se vodou a bude nečistý až do večera. Potom bude opět čistý.“). Proroci se také těšili na očištění vodou v mesiášském věku (např. Ez 36,25 „Pokropím vás čistou vodou a budete očištěni; očistím vás ode všech vašich nečistot a ode všech vašich hnusných model.“)

O činnosti Jana Křtitele se hovoří ve všech čtyřech Evangelích. Křest, který Jan udílel, byl symbolický – vyjadřoval pokání a obrácení. Jan Křtitel kázal: „Čiňte pokání a dejte se pokřtít na odpuštění hříchů.“¹ Také odkazoval k někomu, kdo přijde po něm a bude křtít Duchem svatým a ohněm.² Křest od Jana měl být přípravou na tento druhý křest. Sám Ježíš byl také Janem pokřtěn.³ Pánův křest je počátkem jeho vlády. Sestoupení Ducha svatého, které následovalo hned po křtu, značí novou smlouvu, začíná nový věk.⁴

Již od doby Ježíšova vzkříšení značil křest příslušenství ke křesťanské komunitě. Ježíš sám povolal apoštoly, aby šli ke všem národům a získávali mu učedníky a křtili je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého.⁵ Křesťanský obřad nebyl napodobováním křtu Ježíše, ale cestou ke spáse, která začala tímto jedinečným křtem. Křesťanský křest, na rozdíl od Janova křtu, není pouze křest vyjadřující pokání pro odpuštění hříchů, ale také sdílení se v Kristu. To znamená umírat s ním, být pokřtěn do něj, stát se částí jeho těla a obdržet jeho Ducha. V Novém zákoně můžeme nalézt hodně textů o křtu, ale málo liturgických podrobností.⁶

Apoštol Pavel ve svých listech hovoří o dvou modelech života: o starém Adamovi, žijícím podle těla, a novém, žijícím podle Ducha. Křest je podle Pavla hranicí mezi těmito dvěma modely života, neboli v podstatě mezi životem a smrtí. Ve křtu věřící vyznávají Krista jako Spasitele.⁷ Pavel dokonce hovoří o křtu jako o pohřbení s Kristem. „Nevíte snad, že všichni, kteří jsme pokřtěni v Krista Ježíše, byli jsme pokřtěni v jeho smrt? Byli jsme tedy křtem

¹ Mk 1,4

² Mt 3,11-12

³ Mk 1,9-11, Mt 3,13-17, L 3,21-22, J 1,32-34

⁴ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. Rev. ed. London: S.P.C.K., 1992. ISBN 0-19-520922-2. s. 113

⁵ Mt 28,16-19

⁶ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 113

⁷ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 113-114

spolu s ním pohřbeni ve smrt, abychom – jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slavnou mocí svého Otce – i my vstoupili na cestu nového života.“⁸

Pavel nehovoří pouze o křtu v Krista Ježíše, ale také o křtu v Ducha svatého. Život křesťana je život v Duchu, který byl dán Bohem do srdce ve křtu. Křest v Ducha svatého včleňuje věřícího do těla Kristova. „Neboť my všichni, ať Židé či Řekové, ať otroci či svobodní, byli jsme jedním Duchem pokřtěni v jedno tělo a všichni jsme byli napojeni týmž Duchem.“⁹ V listu Efezským jsou křesťané popsáni jako ti, kteří nesou pečeť Ducha svatého pro den vykoupení.¹⁰

V listu Židům se píše o učení o křtu a vzkládání rukou.¹¹ Jsou zde také zmiňovány dva doplňující se aspekty křtu, vnitřní a vnější: „přistupujme před Boha s opravdovým srdcem a v plné jistotě víry, se srdcem očištěným od zlého svědomí a s tělem obmytým čistou vodou“.¹²

Narážku na křest obsahuje také Janovo evangelium. Ježíš v rozmluvě s Nikodémem praví: „nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží.“¹³ Blíže to pak vysvětluje slovy: „nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího.“¹⁴

Nejvíce se o křtu v Novém zákoně dočteme ve Skutcích. Petr ustanovil jakýsi „model“ pro vstup do církve. Po seslání Ducha sv. měl Petr kázání, jeho posluchači se ptali, co mají dělat. Dostali tuto odpověď: „Obrátte se a každý z vás ať přijme křest ve jménu Ježíše Krista na odpuštění svých hříchů, a dostanete dar Ducha svatého.“¹⁵ Jsou zde zachyceny tři důležité body: pokání, křest a obdržení Ducha svatého. Jako nejvíc důležitý je chápán dar Ducha svatého.¹⁶

Z toho, co se můžeme dočíst v Novém zákoně, křestní obřad tedy spočíval v:

1. příprava
2. ponoření do vody
3. popřípadě pomazání a/nebo vzkládání rukou.

⁸ Ř 6,3-4

⁹ 1K 12,13

¹⁰ Ef 1,13; 4,30

¹¹ Žd 6,2

¹² Žd 10,22

¹³ J 3,3

¹⁴ J 3,5

¹⁵ Sk 2,38

¹⁶ Např. Sk 19,1-7

Kandidáti by měli být dospělí, ačkoli je možné, že děti mohly být pokřtěny spolu s ostatními, když konvertovala celá domácnost.¹⁷

Co se týče přípravy na křest, je obtížné přesně určit, v čem byli kandidáti vyučováni. V listu Židům jsou uvedeny tyto základní články: o pokání z hříchů, o víře v Boha, k učení o křtu a vzkládání rukou, o vzkříšení z mrtvých a o posledním soudu.¹⁸ Neznáme sice přesně obsah přípravy, víme však, že křest byl udílen až po hlásání evangelia a jeho přijetí. Možná, že kandidáti vyslovovali souhlas s otázkou ohledně víry v Ježíše (odtud křest ve jméno Ježíše), nebo v některých sborech byla kladena trojí otázka na víru v Otce, Syna a Ducha svatého.¹⁹

Křest se vykonával v řece, v jezeře nebo v domácích lázních. V této době není jisté, zda byl křest konán ponořením nebo politím. Stejně tak nevíme, kdo přesně křest udílel.²⁰ Ve Skutcích je psáno, že křtili apoštolové. V listu Korintským se však můžeme dočíst, že Pavel pokřtil jen málo křesťanů. Sám říká, že ho Kristus neposlal křtít, ale hlásat evangelium.²¹

Je sporné, zda obřad křtu zahrnoval ještě další prvky, kromě samotného křtu vodou. Prvky, jako pomazání nebo vkládání rukou, mohly být později přidány, ale nemusely být podstatné. Názory teologů se v tomto liší. Někteří naopak tvrdí, že tyto prvky jsou zásadní, protože nejde o pouhý křest vodou, ale o křest Duchem svatým.²² Vkládání rukou jako součást křtu je popsáno ve Skutcích.²³

1.2 Druhé a třetí století

V křesťanské literatuře druhého století lze nalézt spoustu zmínek o křtu, ale jen dva popisy křestního obřadu, a to v Didache a od Justina. Evidence je nedostatečná, obřady se v detailech lišily místo od místa, nicméně si můžeme všimnout rozvoje od prvotního obřadu.²⁴

1. Příprava na křest se stala více organizovanou. Součástí přípravy se stal půst. Postil se kandidát na křest, ten, kdo křtil, a sbor. Dle Didache se konal půst 1-2 dny před křtem.²⁵

¹⁷ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 117

¹⁸ Žd 6,1-2

¹⁹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 117

²⁰ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 117

²¹ 1K 1,12-17

²² JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 118

²³ Sk 8,14-17; 19,5-6

²⁴ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 118

²⁵ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 118-119

2. Trojitá forma křestní otázky se stala normou. Když kandidát přisvědčil ke každé z otázek, byl následně ponořen do vody, nebo polit vodou. V této době nebyly speciální církevní budovy, Eucharistie se vysluhovala v soukromých domech a křest se často, jako v novozákonních dobách, udílel venku v přírodních zdrojích vody. Didache na rozdíl od Justina uvádí přesnější instrukce. Křtít se má ve jméno Otce a Syna a Svatého Ducha v tekoucí vodě. Když není, tak v jiné vodě. Když nelze ve studené, tak v teplé. Když žádná taková voda není, tak se má lít voda na hlavu třikrát ve jménu Otce a Syna a Ducha svatého.²⁶

3. Křest vede k Eucharistii. Křest přičleňuje pokřtěného do těla Kristova, a proto zprostředkuje právo účastnit se Eucharistie. Dle Justina po křtu vodou následuje představení kandidáta sboru, modlitby, pro nově pokřtěné políbení pokoje a pak následuje Eucharistie.²⁷

Ani v Didache ani u Justina není psáno, kdo udílí křest. Nicméně v průběhu druhého století se udílení křtu stále více stávalo výsadou místního biskupa. Stejně tak není ani v jednom z těchto dvou pramenů uvedeno nic o kladení rukou a daru Ducha svatého. Další prvek - pomazání - se stal součástí křtu pravděpodobně napřed u gnostiků a až na konci druhého století i u ortodoxních křesťanů.²⁸

Pro obřad křtu v západní tradici jsou na počátku třetího století dva hlavní zdroje, a to spisy Tertulliana, zvláště dílo *de Baptismo*, a *Traditio apostolica* Hyppolyta Římského. Dílo *de Baptismo* nebylo psáno jako systematický přehled křestního obřadu v severní Africe v době Tertulliana, nýbrž na obranu křtu proti gnostikům.²⁹

Než si ukážeme schéma křestního obřadu z této doby, zmíním ještě čtyři zásadní poznatky. Zaprvé, křest se normálně udílel o Velikonocích. Zadruhé, křtil obvykle biskup, ačkoli mohl tuto funkci delegovat na kněze, diákonky a dokonce i laiky. Dle *Traditio apostolica* kněz vykonává pomazání před a po křtu, a křest sám, zatímco biskupovi náleží role při vzkládání rukou. Zatřetí, běžný je křest dospělých, ale křest dětí se také praktikuje. Tertullian o této praxi ví, ale nesouhlasí s ní. Začtvrté, katechumenát měl propracovanější formu. Probíhalo zkoumání charakteru a způsobu života potenciálního kandidáta. Existoval dokonce dlouhý seznam zakázaných povolání. Po třech letech proběhlo další bližší zkoumání před

²⁶ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 119

²⁷ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 119-120

²⁸ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 120

²⁹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 121

vstupem do závěrečné přípravy před křtem, která se skládala z exorcismu a půstu. Kandidáti také vyznávali své hříchy.³⁰

Schéma křestního obřadu dle Hippolyta³¹ a Tertulliana³²:

1. Katechumenát a bezprostřední příprava na křest.
2. Žehnání vody.
3. Trojí zřeknutí se Zlého (d'ábla, jeho slávy a pompy, jeho služebníkŮ a skutků). Hippolytus se zmiňuje i o pomazání.
4. Trojí ponoření za trojím dotazováním. Kandidát odpovídá „Credo“ (věřím) na každou ze tří otázek.
5. Pomazání, pravděpodobně celého těla.
6. Vzkládání biskupových rukou doprovázené modlitbou za sestoupení Ducha svatého. Hippolytus přidává i pomazání/posvěcení biskupem.
7. Značení křížem. (Podle Tertulliana se tak děje ještě před vzkládání rukou.)
8. Velikonoční Eucharistie. (Tertullian zmiňuje pití mléka a medu před Eucharistií, Hippolytus přinášení mléka a medu k obětování Eucharistie).³³

Uvnitř tohoto obřadu nalézáme prvky (pomazání, vzkládání rukou, značení křížem), které se postupem času staly biřmováním. Podle Tertulliana je Duch svatý aktivní po celou dobu obřadu. Napřed křest ve vodě působením Ducha svatého dává očištění a odpuštění hříchů a poté je při vzkládání rukou udílen dar Ducha.³⁴

Ve třetím století psal o kontroverzních otázkách iniciace Cyprián, biskup z Kartága. Nepopsal však obřad jako celek. Jeho dopisy svědčí o jeho účasti ve sporech o načasování křtu dětí, o křtech provedených u lůžka nemocného a o křtech schismaticů. Na rozdíl od Tertulliana byl Cyprián podporovatelem křtu dětí³⁵, který se začal stávat běžným. V severní Africe byl spor, zda má být křest nemluvněte vykonán co nejdříve, nebo se má počkat osm dní po narození,

³⁰ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 121-122

³¹ Srv. HIPPOLYT ŘÍMSKÝ. *Apoštolská tradice*. Vyd. 1. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2000. ISBN 80-86045-45-5. s. 32-37

³² Srv. JOHNSON, Maxwell E. *The Rites of Christian Initiation : Their Evolution and Interpretation*. Rev. and expanded ed., [2nd ed.]. Collegeville: Liturgical Press, 2007. ISBN 978-0-8146-6215-1. s. 84-85

³³ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 122-123

³⁴ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 123. Srv. JOHNSON, Maxwell E. *The Rites of Christian Initiation*. s. 85-86

³⁵ Srv. JOHNSON, Maxwell E. *The Rites of Christian Initiation*. s. 92

jako je tomu u obřizky. Cyprián byl toho názoru, že křest uděluje odpuštění prvotního hříchu, a tudíž by neměl být zpožděn.³⁶

Mezi severoafrickou církví a Římem byla sporná otázka ohledně postupu u těch, kteří byli pokřtěni heretiky a chtějí se připojit ke Katolické církvi. Římská praxe byla, že heretici a schismatici byli přičleněni do společenství vzkládáním rukou, zatímco podle severoafrické tradice museli být pokřtěni plně nanovo. Předchozí křest byl považován za neplatný, protože Duch svatý se nemůže nacházet mimo Katolickou církev. Ducha svatého by ale neměli obdržet jen vzkládáním rukou, bez církevního křtu. Římané sami však pravděpodobně vzkládání rukou nechápali jako iniciační, ale jako gesto smíření.³⁷

Křestní obřad, který znal Cyprián, byl nedílný celek, který se skládal ze křtu vodou, pomazání, vzkládání rukou, označení křížem a Eucharistie. Cyprián pohlíží na křest vodou jako na udělení odpuštění hříchů, duchovní narození a přípravu chrámu pro obsazení Duchem svatým, zatímco dar Ducha svatého je udělen následujícím vzkládáním rukou. Nelze to však chápat tak, že podle Cypriána je Duch svatý aktivní pouze na konci obřadu. Je aktivní po celou dobu, protože bez něj voda nemůže očistit.³⁸

Cyprián věřil, že křestní obřad je prodchnut Duchem svatým, nicméně v odpovědi na otázku ohledně křtu u lůžka nemocného oponoval, že co se týče přítomnosti Ducha svatého, tak z kvantitativního hlediska je méně účinná při kropení (což je metoda používaná u lůžka nemocného) než při normálním křtu ponořením.³⁹

1.3 Čtvrté a páté století

Ze čtvrtého století se dochovala řada dokumentů o svátosti křtu. V obřadu křtu nastaly velké změny. Jednotlivé obřady měly v různých krajích rozdílná pořadí a prováděly se různými způsoby s odlišnými výklady. Nicméně mnoho z těchto individuálních obřadů zůstalo všude stejných. Obřad iniciace se konal zpravidla ve třech fázích: A. přijetí do katechumenátu; B. zapsání jako kandidát a příprava na křest; C. obřad iniciace.⁴⁰

³⁶ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 123

³⁷ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 123-124. Srv. JOHNSON, Maxwell E. *The Rites of Christian Initiation*. s. 93-95

³⁸ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 124

³⁹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 124

⁴⁰ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 130

A. Přijetí do katechumenátu

Jak již bylo uvedeno výše, křest dětí je doložen ve třetím století, nicméně není zřejmé, zda tato praxe byla univerzální nebo zda křesťanští rodiče mohli bez výtky odložit křest svých dětí na zralejší věk. Ačkoli je v polovině čtvrtého století křest dětí spíše výjimkou, na konci století se opět začíná praxe křtu dětí vracet. Řehoř Naziánský doporučuje křest dětí (ne nemluvnat) a sv. Augustin na počátku pátého století předkládá ospravedlnění křtu těch, kdo jsou příliš mladí, aby měli víru. Běžně se však mělo za to, že je lepší počkat, až jedinec bude připraven na přeměnu života. I mnozí svatí (např. Augustin, Ambrož, Řehoř Naziánský), kteří byli dětmi dobrých křesťanů, byli pokřtěni až v pozdějším věku.⁴¹

Následkem toho, že křest byl odložen na pozdější dobu, vznikla potřeba obřadu, který by ustanovil člověka v nějakém nižším a méně privilegovaném spojení s církví. A tak vznikl obřad přijetí do katechumenátu. Slovo katechumenát je nové, odvozené od slova „posluchači“ (učení nebo slova Božího) (katechoumenoi, audientes, auditores). Tímto slovem (posluchači) byli označeni lidé, kteří učinili tento první krok směrem ke křesťanskému členství.⁴²

V některých sborech měl obřad čtyři prvky: znamení kříže na kandidátovo čelo, sůl umístěná na jazyk (na znamení léčení, ochrany a koření moudrosti), vzkládání rukou a exorcismus. Sůl zde byla pravděpodobně náhradou za Eucharistii. Katechumeni byli oprávněni účastnit se eucharistického shromáždění a slyšet kázání, ale byli propuštěni po vyznání víry, a tak nebyli přítomni samotnému eucharistickému obřadu.⁴³

B. Zapsání jako kandidát a příprava na křest

Podle Cyrila Jeruzalémského, Ambrože, Jana Zlatoústého a Theodora tato fáze probíhala následovně. Ti, kdo chtěli být pokřtěni, museli dát zapsat svá jména nejméně čtyřicet dní dopředu před konáním obřadu. Když se chtěli nechat dát pokřtít na Velikonoce, což bylo obvyklé, museli se na začátku půstu dostavit i se svými kmotry (stejného pohlaví se křtěncem) před biskupa. Biskup měl evidenci chování kandidátů, a když s nimi byl spokojen, zaregistroval je. Zapsaní se od té chvíle nazývali „žadatelé“ (competentes), „vybraní“ (electi) či „ti, kdo mají

⁴¹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 130-131

⁴² JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 131

⁴³ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 131

být osvíceni“ (photizomenoi, illuminandi). Kandidát poté podstupoval opakované vymítání zlých duchů.⁴⁴ Když exorcismus dobře pokračoval, kandidáti podstupovali (také pravděpodobně opakovaně) obřad, který se nazývá skrutinia. Jednalo se o exorcismus, který prováděl často sám biskup, aby se přesvědčil, že je kandidát očištěný. Kdyby tomu tak nebylo, křest by se odložil na pozdější dobu.⁴⁵

Kandidáti se čtyřicet dní postili. Někde se půst vztahoval i na pohlavní zdrženlivost v manželství. Také se nesměli koupat. Koupel si mohli kandidáti dopřát až na Zelený čtvrtek, aby dobře vypadali v den svého křtu.⁴⁶ Během půstu se kandidáti účastnili denního vyučování. Dochované prameny jsou nejednotné ohledně obsahu vyučování v první části půstu – týkalo se pravděpodobně výkladu Písma, vzkříšení, víry a morálních otázek. V druhé části půstu bylo vyučování zaměřené na krédo a někde i na Otčenáš. V některých obcích se krédo vyučovalo ve třech stádiích – přijímání, vysvětlení a opakování. Krédo a Otčenáš byly totiž utajované a předávaly se pouze ústně, nikoli písemně.⁴⁷

C. Obřad iniciace

Obřad iniciace se stával z mnoha obřadů, které jsou popsány níže. Avšak ne každý sbor vykonával všechny tyto obřady a lišilo se také jejich pořadí.⁴⁸

1. Začátek obřadu iniciace probíhal v jiné místnosti než je baptisterium. Z příchodu do baptisteria se tak se stal samostatný obřad.⁴⁹
2. Obřad otevření (apertio). Biskup se dotýkal nosních dírek a uší kandidáta a říkal: Effeta (otevři se). Kandidát měl tímto obřadem lépe porozumět křtu a sdílet vůni Kristovu.⁵⁰
3. Obnažování. To bylo z praktických důvodů potřebné pro pomazání a ponořování.⁵¹
4. Předkřestní pomazání celého těla olivovým olejem. Toto pomazání bylo zároveň exorcismem. Jinak se ale výklady tohoto obřadu různily. Např. Ambrož v něm viděl

⁴⁴ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 132

⁴⁵ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 133

⁴⁶ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 134

⁴⁷ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 133-134

⁴⁸ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 134. Srv. CYRIL JERUZALÉMSKÝ. *Mystagógické katechese*. Vyd. 1. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1997. ISBN 80-86045-09-9. s. 29-66

⁴⁹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 134

⁵⁰ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 134-135

⁵¹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 135

pomazání zápasníka bojujícího proti d'áblu a Cyril pro změnu znamení sdílení s Kristem, pravé olivě.⁵²

5. Zřeknutí se d'ábla.⁵³
6. Uzavření smlouvy s Kristem. Slibovala se zde věrnost Kristu.⁵⁴
7. Žehnání křestní vody. Toto posvěcování se mohlo skládat ze tří částí: exorcismu vody, epikléze (prosby k Bohu (Otcí) o seslání Ducha svatého) a znamení křížem.⁵⁵
8. Ponoření. Křtitelnice (různých tvarů – obdélník, osmiúhelník) byla zapuštěná v podlaze, takže se do ní sestupovalo, a voda v ní neustále proudila. Theodor z Mopsuestie popisuje, že biskup kladl ruce na hlavu kandidáta a tlačil ho pod vodu. Křtitelnice však často byla mělká, takže jak tomu nasvědčuje ikonografie a archeologie, biskup někdy lil vodu na hlavu kandidáta, který stál ve vodě křtitelnice a nebo se hlava kandidáta dala pod trubku s přívodem vody. Ponoření či polití následovalo třikrát, a to po odpovědích „věřím“ na otázky, zda kandidát věří v Boha Otce, Syna a Ducha svatého.⁵⁶
9. Pomazání hlavy myrem. Provádělo se litím oleje na hlavu. Někdy se tento obřad konal ještě před pomazáním celého těla. Odpovědi na otázku, co vlastně tento obřad symbolizoval, se různí. Dle Ambrože je symbolem kněžství nebo věčného života, podle Theodora symbolem členství v Kristově zástupu či armádě.⁵⁷
10. Mytí nohou. Když kandidáti měli vystoupit z křtitelnice, biskup jim s pomocí dalších duchovních umyl nohy. Tento obřad je spojován s mytím nohou učedníků při poslední večeři. Účelem bylo však také, aby novokřtenci nezapomínali na to, konat pokorné skutky lásky. Ambrož tomuto obřadu přisuzuje svátostný účinek. Měl totiž chránit před sklonem k hříchu, zděděném po Adamovi.⁵⁸
11. Kandidát byl poté oblečen do bílého roucha, které je symbolem nevinnosti a svatebního šatu.⁵⁹

⁵² JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 135

⁵³ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 135

⁵⁴ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 136

⁵⁵ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 136-7

⁵⁶ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 137

⁵⁷ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 138

⁵⁸ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 138

⁵⁹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 138

12. Dar ducha svatého. Tento obřad se na Západě rozvinul v samostatný obřad biřmování.⁶⁰ Může ho provádět pouze biskup. Ohledně účinků daru Ducha svatého jsou Otcové nejednotní. Cyril pojí tento dar se silou pro boj proti ďáblu a očistění od hříchu, Ambrož naproti tomu zdůrazňuje sedm darů Ducha svatého, jiní na něj pohlížejí eschatologicky nebo jako na úplné dokončení křtu.⁶¹
13. V některých oblastech se od druhého století křest nazýval iluminace (osvětlení). Bylo to z toho důvodu, že novokřtěnec obvykle dostával rozsvícenou svíci nebo lampu.⁶²
14. Novokřtěnci vešli do kostela oblečení v bílá roucha a nesli svíčky. Tím byla iniciace dokončena. Poté se mohli poprvé účastnit Eucharistie. V některých sborech novokřtěnci po přijímání pili mléko s medem, které symbolizovalo slíbenou zemi, dětskou stravu a sladkost Kristova slova.⁶³

1.4 Šesté až osmé století

I v této době se křtilo hlavně při velikonoční vigílii a na letnice (svatodušní svátky). V Římě byli kandidáti v polovině postu shromážděni na skrutinia (tři, později sedm). První skrutinium probíhalo, když byli kandidáti formálně zapsáni. Kandidátovi byla mimo jiné umístěna do úst exorciční sůl se slovy: „N., přijmi sůl moudrosti na znamení usmíření k věčnému životu.“ Kandidáti se též učili Krédo a modlitbu Páně.⁶⁴ Na Bílou sobotu se konal obřad Effeta. Nosal a uši kandidátů byly nasliněny, hrud' a záda byly pomazány exorcičním olejem spolu s odřikáním se ďábla a na závěr bylo přednášeno Krédo.⁶⁵

Samotný obřad iniciace začal žehnáním křtitelnice biskupem, kdy se modlil za posvěcení vody. Vlastní křest se stával ze tří otázek a odpovědí a trojího ponoření každého kandidáta. Poté kněz pomazal kandidátům hlavu olejem a řekl: „Všemohoucí Bůh ... sám tě pomazal křížem spásy od Krista Ježíše k věčnému životu.“ Tím se nově pokřtěný stával součástí těla Kristova. Potom byli předvedeni před biskupa, který na ně vložil ruce, označil je „pečetí“ křížem a pronesl modlitbu: „Všemohoucí Bože ... který obnovuješ své služebníky

⁶⁰ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 138

⁶¹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 140

⁶² JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 141

⁶³ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 141

⁶⁴ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 145

⁶⁵ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 146

vodou a Duchem svatým a dáváš jim odpuštění všech jejich hříchů, sešli, Pane, na ně svého svatého Ducha, Přímluvce, a dej jim ducha moudrosti a porozumění...“ (dary Ducha svatého jmenovány podle Iz 11,2).⁶⁶ Obřad vyvrcholil při mši na velikonoční vigílii, kdy kandidáti poprvé přijímali.⁶⁷

V některých jiných zemích probíhal křestní obřad trochu odlišně od Římského. Např. v Galikánském misálu byla nezvyklá trojiční formule křtu, ve Španělsku se ponořovalo jen jednou, v severní Itálii a v Irsku po oblečení kandidátů do roucha následovalo pedilavium (mytí nohou). Hlavní rozdíl je však v tom, že v Galikánských misálech a v Irském Stowe Missal není uvedeno pokřestní označení na čelo biskupem. Pravděpodobně to bude proto, že misály sloužily kněžím, zatímco tento úkon prováděl biskup, nebo ačkoli to není výslovně uvedeno, tak pomazání po křtu značilo mimo jiné i darování Ducha svatého.⁶⁸

Kvůli možnosti úmrtí se křtilo i v jiných liturgických obdobích, než bylo obvyklé. U nově narozených dětí, u kterých se neočekávalo přežití, nebyl čas shánět biskupa, a tak byl konáním křtů pověřený místní kněz. Když dítě přežilo, dodatečné značení na čelo udělil biskup při příští vizitaci. Postup pro iniciaci nemocných je v knize Hadrianum, což je výklad díla Gregorian Sacramentary, které papež Hadrián I. dal Karlu Velikému v r. 784 nebo brzy poté. Obřad je stručný, skládá se z žehnání vody, křtu, pomazání hlavy a přijímání z kalicha.⁶⁹

Křest a biřmování se tak začalo od sebe oddělovat. Také se začalo měnit tradiční pořadí křest – biřmování – přijímání na křest – přijímání – biřmování. V Čechách vrcholného středověku se křest udílel o Velikonocích a biřmování až o osm dní později.⁷⁰ Tím, že biřmování nebylo nezbytně nutné pro přijímání, začalo se stále víc oddalovat a stal se z něj obřad pro dospívající.⁷¹

1.5 Biřmování

Biřmování získalo své jméno poté, co se tato poslední část obřadu iniciace oddělila od křtu samotného. Podstatné jméno confirmatio (konfirmace/biřmování) bylo poprvé uvedeno

⁶⁶ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 146

⁶⁷ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 147

⁶⁸ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 147

⁶⁹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 147

⁷⁰ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 148

⁷¹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 149

v kázání o letnicích okolo roku 460, připisované Faustu z Riezu. Sloveso téhož původu bylo použito již v roce 439, když kanovníci na koncilu v Riezu mluvili o biřmování novokřtěnců. V této oblasti byl již v této době běžný interval mezi křtem, který udílel kněz, a mezi obřadem udělení Ducha svatého, který vykonával biskup.⁷²

Faustus ve svém kázání hovořil o tom, že křest je dostatečný pro ty, kteří hned umřou, ale biřmování je nezbytné pro ty, kteří žijí do dospělosti. Ve křtu jsme znovuzrozeni k životu, po křtu jsme posílení k boji. Faustus přirovnával dar Ducha zprostředkovaného biřmováním k daru Ducha svatého vylitého o letnicích na učedníky.⁷³

Biřmování v této době znamenalo doplnění křtu, který se stal dokončeným přijetím daru Ducha svatého. Faustovo učení o vztahu křtu a biřmování se stalo běžnou naukou na Západe ve středověku, neboť bylo zapsáno autorem tzv. pseudoisidorských dekretálií⁷⁴, které četly autority jako sv. Tomáš Akvinský nebo Gratian, sestavovatel církevního práva.⁷⁵

1.6 Středověk

V předchozím textu již bylo uvedeno, že nebyl pouze jeden iniciační obřad, ale v různých oblastech se mírně lišily. Existoval tak obřad římského, milánského, galikánského, anglického, keltského a španělského typu⁷⁶. V šestnáctém století Tridentický koncil vedl k úkolu celkové jednoty.⁷⁷

V šestnáctém století byl křest nemluvnat tak běžný, že se v liturgických knihách už neobjevoval zvláštní obřad pro dospělé. V předpisech bylo dokonce někdy uvedeno, že interval mezi narozením dítěte a křtem nesmí být delší než týden. Na křest se proto začalo pohlížet jako na obřad pojmenování dítěte. Velikonoce a letnice byly ale stále ještě považovány za sváteční čas pro křest, a tak při nich bývalo pokřtěno nejvíce dětí.⁷⁸

⁷² JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 149

⁷³ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 150

⁷⁴ Blíže k tomuto dílu např. viz Pseudo-Isidorian Decretals. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2014-07-13]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Pseudo-Isidorian_Decretals

⁷⁵ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 150

⁷⁶ Srv. JOHNSON, Maxwell E. *The Rites of Christian Initiation*. s. 219-245

⁷⁷ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 150

⁷⁸ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 150-151

Některé křestní obřady zahrnovaly napomenutí kmotrům, aby učili dítě modlitbě a dohlédli, aby bylo biřmováno. Z obřadu pro katechumeny byly některé části pro děti nevhodné, a proto se vynechaly. Byly to např. skrutinia, předání kréda a modlitby Páně. Při křtu se provádělo trojí ponoření. Trojiční formule „Křtím tě ve jménu...“ byla přednesena jednou, po trojím výsledku týkajícím se víry. Křest konal kněz, biřmování, spojené s darem Ducha svatého, biskup.⁷⁹

Martin Luther kritizoval středověkou teologii a praxi křtu. Nechtěl ale dělat radikální změnu křestního obřadu. Martin Luther stejně jako další významní reformátoři (Zwingli, Bucer a Kalvín) zachovával a hájil praxi křtu dětí. Všichni tito reformátoři zdůrazňovali roli víry v přijetí svátostí. Martin Luther ale již ve Velkém katechismu uvádí, že při křtu je více důležité Slovo Boží, které vodu při křtu provází, než naše víra. Křest se proto nemůže stát neplatným ani tehdy, když je špatně přijat či užit.⁸⁰

Martin Luther pracoval několik let na novém uspořádání křestního obřadu. Jeho první křestní knížka „Taufbüchlein“ vyšla v roce 1523. Tato knížka obsahovala schéma křestního obřadu, které našel v magdeburské Agendě z roku 1497. Obřad je v němčině. Některé části Luther přemístil a místo modlitby po dávání soli umístil do obřadu vlastní Sintflutgebet (modlitba, jejímž tématem je potopa např. Noe, přechod Rudým mořem).⁸¹

Schéma Lutherova křestního obřadu z roku 1523:

- A. Katechetické obřady před chrámem – vydechování (exorcismus očí dýcháním pod ně), označení křížem na čelo a prsa, exerciční modlitby, dávání soli (exorcismus úst), Sintflutgebet, další exorcismus, modlitby pro osvětlení, pozdravení, Evangelium (Mk 10,13-16), Otčenáš (zatímco kněz vzkládá ruce na hlavu dítěte), Effeta (otvírání uší a nosu slinou).
- B. Křestní obřady u křtitelnice – průvod k baptisteriu, zříkání se Zlého, vyznání víry (dotazovací formou), pomazání na hrudi, ponoření (nebo polití vodou dítěte ve

⁷⁹ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 151

⁸⁰ SENN, Frank C. *Christian Liturgy: Catholic and Evangelical*. Minneapolis: Fortress, 1997. ISBN 0-8006-2726-1. s. 287-288

⁸¹ SENN, Frank C. *Christian Liturgy*. s. 289

křtitelnicí) se vzýváním jména Boží Trojice, pomazání na čelo se značením kříže, udělení pokoje, předání bílého roucha, předání křestní svíce.⁸²

Luther postupně provedl revizi svého díla. Spousta znamení a symbolů kromě vody je potlačena a většina z exorcismů vynechána.

Schéma Lutherova křestního obřadu z roku 1526:

- A. Katechetické obřady před chrámem – „Odejdi ty nečistý duchu...“, „Přijmi znamení svatého kříže...“, modlitba za požehnání křtu, Sintflutgebet, exorcismus zapřísahám tě, nečistý duchu, jménem Otce i Syna i Ducha svatého, abys vyšel a opustil tohoto služebníka Ježíše Krista, N. Amen), Evangelium (Mk 10,13-16).
- B. Křestní obřady u křtitelnice – průvod k baptisteriu, zřikání se Zlého, vyznání víry, ponoření nebo polití vodou dítěte ve křtitelnici se vzýváním jména Boží Trojice, předání bílého roucha.⁸³

1.7 Změny v procesu iniciace dětí

Ve třináctém století bylo odloženo první přijímání do věku sedmi let, ale brzy se začalo hovořit o věku jedenácti či dvanácti let. První přijímání děti obdržely o Velikonocích, když dosáhly požadovaného věku. Biřmování se ale stále slavilo při první příležitosti, kdy byl přítomen biskup, bez ohledu na věk dítěte.⁸⁴

V šestnáctém století bylo odloženo biřmování také do věku alespoň sedmi let, ale bývalo slaveno i mnohem později.⁸⁵ Tři části iniciace – křest, biřmování a přijímání – se tímto procesem oddělily jedna od druhé.⁸⁶

V sedmnáctém století dostalo vyučování dětí organizovanou formu. Vyučování křesťanskému učení začalo obvykle ve věku sedmi let. Na konci vyučování, ve věku jedenácti

⁸² SENN, Frank C. *Christian Liturgy*. s. 290

⁸³ SENN, Frank C. *Christian Liturgy*. s. 291

⁸⁴ CAIBÉ, Robert et al. *The Sacraments*. Collegeville: Liturgical Press, 1988. ISBN 0-8146-1365-9. s. 74-75

⁸⁵ CAIBÉ, Robert et al. *The Sacraments* s. 75

⁸⁶ JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. s. 151

či dvanácti let, byla o Velikonocích slavnost prvního přijímání, při kterém docházelo i k vyznání víry.⁸⁷

V osmnáctém století došlo k novému zvyku, který je popsán v „Instructions du Rituel de Toulon“ (toulonský Rituál). Podle tohoto Rituálu mohlo dojít k biřmování až po prvním přijímání. Bylo to zdůvodněno tím, že jestliže je jedinec připraven podílet se na těle Kristově, tak je také připraven přijmout dar Ducha svatého. Tato praxe se rozšířila pouze ve Francii. Dokonce se setkala s odporem autorit z Říma.⁸⁸

V dekretu *Quam singulari* z roku 1910 bylo připomenuto, že k prvnímu přijímání by nemělo docházet až po období formace, ale ve věku okolo sedmi let. Stejně je o tom pojednáno i v Kodexu kanonického práva (*codex iuris canonici*) z roku 1917. Postupně se však situace zase měnila, protože historicky má být druhým stupněm křesťanské iniciace biřmování a až třetím Eucharistie.⁸⁹

1.8 Současnost

V současnosti existují v katolické církvi tři křestní obřady: křestní obřad dětí (nemluvňat), obřad, který ukončuje proces křesťanské iniciace pro dospělé (a děti katechetického věku) a křestní obřad východních katolických církví. Je však pouze jeden křest, který je slaven třemi různými způsoby.⁹⁰

Dříve byl užíván jeden křestní obřad pro jak pro děti, tak pro dospělé, resp. ten původní pro dospělé se užíval i pro děti. To se změnilo až po druhém Vatikánském koncilu. „*Ordo baptismi parvulorum*“ byl vydán v roce 1969.⁹¹ V následující části se však zaměříme na obřad křesťanské iniciace dospělých v Římskokatolické církvi.

Proces stát se křesťanem je cesta vedoucí od doby zjišťování a růstu (evangelizace a prekatechumenát), ke svátosti iniciace (přijetí do katechumenátu, období katechumenátu,

⁸⁷ CAIBÉ, Robert et al. *The Sacraments*. s. 75

⁸⁸ CAIBÉ, Robert et al. *The Sacraments*. s. 76

⁸⁹ CAIBÉ, Robert et al. *The Sacraments*. s. 76-77

⁹⁰ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today: Understanding, Practice, Ecumenical Implications*. Collegeville: Liturgical Press, 2008. ISBN 978-0-8146-6221-2. s. 29

⁹¹ CAIBÉ, Robert et al. *The Sacraments*. s. 84-85. Srv. JOHNSON, Maxwell E. *The Rites of Christian Initiation*. s. 375

vyvolení, doba očišťování a poučení, udělení svátosti křesťanské iniciace) až do doby mystagogie.⁹²

Stupně katechumenátu

První stupeň, prekatechumenát, pomáhá jednotlivci probrat motivy pro žádost křtu a pojednává o prožitku obrácení. Jednotlivec obvykle vyhledá křesťanského přítele, který ho bude tímto obdobím provázet.⁹³

Druhý stupeň je samotný katechumenát. Toto období začíná přijetím do stavu katechumenů.⁹⁴ Jednotlivci jsou formálně představeni křesťanskému společenství a po modlitbě díkůvzdání je každý označen křížem na čelo a vpuštěn do kostela. Pak následuje bohoslužba slova. Na závěr bohoslužby každý dostane Nový zákon a je ještě jednou označen (např. křížem). Jejich jména se pak zapíší do seznamu katechumenů. Toto období trvá dva až tři roky. Během nich se katechumeni každou neděli účastní liturgie slova a setkávají se, aby se společně modlili a studovali Písmo a víru církve. Během katechumenátu také musí každý vyhledat zodpovědného křesťana, který se stane jeho kmotrem.⁹⁵

Třetí stupeň je závěrečná příprava a volba. Koná se na začátku půstu. Katechumeni jsou zapsáni jako kandidáti/čekatelé na křest, který se bude konat při velikonoční vigílii. Volba se koná v katedrále a předsedá jí biskup. Nejprve dochází k představení kandidátů a výpovědi jejich kmotrů, pak jsou kandidáti dotazováni na svůj úmysl obdržet svátost iniciace. Po zvolení jsou zapsáni do speciální knihy. Celý obřad uzavírá přímlová modlitba za zvolené a požehnání.⁹⁶

Během následujících šesti týdnů (postu) se koná několik obřadů. První jsou skrutinia nebo exorcismus. Zvolený se má stát vědomý lidských slabostí a být posílen v rozhodnutí zřít se Zlého a věrněji následovat Krista. Koná se v přítomnosti křesťanského společenství pomocí tichých modliteb a přímlov, doprovázených kladením rukou. Během dalších obřadů jsou zvoleným předloženy Krédo a modlitba Páně. Ráno na Bílou sobotu je „odevzdají“ – z paměti je přednášejí a podají jejich stručný výklad. Posledním z obřadů je „Effeta“ (otevření uší a úst).

⁹² BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 31

⁹³ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 31

⁹⁴ Obřad přijetí do katechumenátu viz *Uvedení do křesťanského života*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1987. s. 31-40

⁹⁵ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 31-32. Srv. *Uvedení do křesťanského života*. s. 19-21

⁹⁶ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 32

Mohou zde být zahrnuty ještě další dva obřady – výběr křestního jména a pomazání olejem katechumenů. Tímto jsou zvolení připraveni předstoupit před obec a být pokřtěni.⁹⁷

Křest

Obřad křtu se řídí následujícím postupem⁹⁸:

- a) Kontext. Je stejný jako pro udílení všech svátostí. Skládá se z přítomnosti shromáždění, kterému předsedá duchovní, z čtení z Písma svatého a kázání. Všechny svátosti jsou církevní události, ve kterých je shromážděn Boží lid a slaví.⁹⁹
- b) Velikonoční vigilie. Velikonoční vigilie slaví vítězství Krista nad hříchem a smrtí a včlenění nových členů skrze vodu křtu do těla Kristova. Církev se shromažďuje, aby bděla, očekávající zmrtvýchvstalého Krista.¹⁰⁰
- c) Litanie ke všem svatým. Tato modlitba nám ukazuje, že naše společenství jde dál než tento pozemský život.¹⁰¹
- d) Žehnání vody. Biblické obrazy obsažené v požehnání jsou symbolem přechodů směřujících ke stvoření a znovustvoření, přejítí Rudého moře, Ježíšova křtu v Jordánu a jeho přechod ze smrti do života ve vzkříšení. Modlitba končí epiklézí žádající sestoupení Ducha, aby křest byl pravým znovustvoření člověka k obrazu Božímu.¹⁰²
- e) Odřeknutí se. Zřeknutí se ďábla, celého jeho díla, pokušení a uctívání je způsob vyjadřující smrt a zanechání starého člověka ve vodách křtu.¹⁰³ Provádí se formou otázky celebranta a následné odpovědi kandidáta.¹⁰⁴
- f) Vyznání víry. Vyznání víry bylo vždy považováno za nezbytné pro křest. Celebrant klade tři otázky vztahující se k trojiční víře. Na trojí otázky „Věříš?“ vyvolený třikrát odpoví „Věřím“ a je ponořen pod vodu. Člověk je tak pokřtěn do víry církve. Dialogická

⁹⁷ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 32-33. Srv. *Uvedení do křesťanského života*. s. 64-94

⁹⁸ Srv. JOHNSON, Maxwell E. *The Rites of Christian Initiation*. s. 395. Samotný obřad včetně biřmování viz *Uvedení do křesťanského života*. s. 95-109

⁹⁹ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 33

¹⁰⁰ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 33-34

¹⁰¹ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 34

¹⁰² BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 34

¹⁰³ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 35

¹⁰⁴ CAIBÉ, Robert et al. *The Sacraments*. s. 90

struktura obřadu je důležitá. Nikdo totiž nemůže sám sebe prohlásit za křesťana či se sám pokřtít. To může učinit pouze církev.¹⁰⁵

- g) Křest. Křest nepředstavuje pouze očišťování, ale také sjednocování s Kristovým umíráním a vzkříšením. Preferovaná metoda křtu je ponoření, ačkoli polévání (ne kropení nebo postříkání) je také přípustné. Křtí se trojiční formulí.¹⁰⁶ „N., já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Během tohoto obřadu kmotr nebo kmotra klade ruku na pravé rameno svého kmotřence/kmotřenky.¹⁰⁷
- h) Pokřestní pomazání křížmem. Provádí se, jen když hned nenásleduje biřmování, což je obvyklé v případě dětí. Pomazání je znamením královského kněžství pokřtěného. Od této chvíle je také novokřtěnec počítán k Božímu lidu.¹⁰⁸
- i) Podání bílého roucha. V odložení oblečení můžeme vidět symbol zbavení se starého já. Pokřtěný dostává nový oděv spásy a radosti. Oděv světla je však také znakem nových povinností pokřtěného.¹⁰⁹
- j) Darování zapálené svíčky. Nově pokřtění se stávají dětmi světla a svědky evangelia, jehož poselství mají nést.¹¹⁰

Biřmování

Svátost biřmování má u dospělého následovat hned, doplňujíc tak křest,¹¹¹ v případě malých dětí se odkládá do pozdějšího věku.

Podle katechismu je biřmování dar Boží milosti, která prohlubuje křestní milost. Biřmovaní jsou přísněji vázáni šířit a bránit víru. Tato svátost se uděluje skrze pomazání křížmem na čelo, vzkládání rukou a slovy: „Buď opatřen pečetí darů Ducha svatého.“¹¹² Na

¹⁰⁵ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 35

¹⁰⁶ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 36

¹⁰⁷ CAIBÉ, Robert et al. *The Sacraments*. s. 90

¹⁰⁸ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 36

¹⁰⁹ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 36

¹¹⁰ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 36

¹¹¹ Srv. *Uvedení do křesťanského života*. s. 23

¹¹² BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 36

závěr tohoto obřadu je pozdravení pokoje, které celebrant dává každému novokřtěnci jako znamení přivítání do církve.¹¹³

Eucharistie

Třetí ze svátostí iniciace je Eucharistie. Novokřtěnci jsou zmíněni jménem během přímluv v eucharistické modlitbě a obdrží Eucharistii pod oběma způsoby, chléb i víno.¹¹⁴

Období pokřestní katechese nebo mystagogie

Od Velikonoc do letnic, po dobu padesáti dnů, pokračují novokřtěnci ve své křesťanské formaci prostřednictvím výuky, modlitebních setkání a objasnění smyslu obřadů, které zakusili v průběhu křesťanské iniciace.¹¹⁵

Když jsou iniciovány prostřednictvím katechumenské zkušenosti děti katechetického věku, období mystagogie se může prodloužit na delší období, až do jejich biřmování, po kterém může hned následovat přijímání. Nicméně je snaha podržet tyto všechny svátosti iniciace pospolu v řádné posloupnosti křtu – biřmování – Eucharistie.¹¹⁶

¹¹³ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 37

¹¹⁴ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 37

¹¹⁵ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 38. Srv. *Uvedení do křesťanského života*. s. 24 a 109

¹¹⁶ BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 38

Tabulka 1: Srovnání obřadů křtu pro dospělé a malé děti

Srovnání obřadů křtu pro dospělé a malé děti	
Svátost iniciace pro dospělé	Obřad křtu pro malé děti
Bohoslužba světla	Úvodní obřady Pozdravení společenství shromážděného pro křest Rozhovor s rodiči a kmotry Označení dítěte křížem
Liturgie slova	Liturgie slova Čtení a kázání Přímluvy Exorciční modlitba Pomazání olejem katechumenů a vzkládání rukou
Slavení křtu Představení kandidátů Výzva k modlitbě Litanie ke všem svatým Žehnání vody Vyznání víry - zřeknutí se hříchu - vyznání víry Křest Vysvětlující obřady - [pomazání po křtu] - [oblékání křestního oděvu] - darování zapálené svíčky	Slavení křtu Žehnání vody Zřeknutí se hříchu a vyznání víry [konané rodiči a kmotry ve jménu dítěte] Křest Vysvětlující obřady - pomazání křížmem - oblékání křestního oděvu - darování zapálené křestní svíčky - obřad Effeta
Obřad bířmování Pozvání Vzkládání rukou Pomazání křížmem	Závěrečné obřady Závěrečný projev Modlitba Páně (Otčenáš) Požehnání a závěrečná píseň
Eucharistie	

Zdroj: BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today*. s. 41

2. Vývoj křestního obřadu v CČS(H) v letech 1920-2006

2.1 Obřadní příručka pro Církev československou z r. 1920

Tato příručka byla vydána jako prozatímní pomůcka do doby vydání agendy. Je zde uveden obřad křtu pro děti. Křest má být udělen duchovním do týdne po narození. V nezbytném případě může být udělen kýmkoliv (nejlépe členem místní rady starších nebo někoho z příbuzných) i bez obřadu pouhým politím vodou se slovy: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Ke křtu se používá voda křestní, případně obyčejná voda. Dítě v projevech zastupuje kmotr nebo kmotra nebo oba dva. Kmotr(a) drží dítě při křtu na rukou. Kmotři by měli být příslušníky CČS. Křestní jména se vybírají podle kalendáře československého. Křest se udílí v chrámu nebo doma.¹¹⁷

Obřad začíná přivítáním dítěte. Část následující promluvy je možné vynechat. Uvádí se v ní: „Z lidstva hříšného se na svět rodiš, ale ty se obrodíš... Nechať křišťálová krupěj velikého toho živlu vodního spásonosně obmyje tílko tvé na znamení přeočisty ducha z odvěké zloby a šalby...“¹¹⁸ Poté je zmiňován příkaz Ježíše Krista apoštolům, že mají jít ke všem národům a získávat mu učedníky, křtít je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učit je (Mt 28,19-20). Přivítání se koná jménem toho, který praví, že přišel, aby měli život a měli ho v hojnosti (J 10,10). Dále je zmíněno, že neobrodí-li se kdo z vody a Ducha, nevejde do království nebeského (J 3,5).¹¹⁹

Člověk je na rozdíl od ostatních tvorů obdařen citem, svobodnou vůlí a rozumem, a proto mu nestačí se pouze narodit, ale musí být i obrozen přijetím Božího zákona. Kněz nabízí jménem CČS novorozenému občanovi/občance, že mu/jí chtějí být nápomocni v jeho/jejím mravním obrození.¹²⁰ To koresponduje se základním pojmovým určením CČS(H) naplnit současné snažení mravní a poznání vědecké Duchem Kristovým.

Poté dochází k dialogu mezi duchovním a kmotry. V této době si věřící CČS mezi sebou tykali, proto i duchovní tyká kmotrovi/kmotře. První otázka, položená kmotrům, je, co žádají pro svého kmotřence/kmotřenku od CČS. Odpověď zní: „Víru.“ Následuje otázka, co pro něj/ni žádají od víry. Odpovídají: „Života věčného.“ Kněz praví, že kdo chce mít život věčný, tak

¹¹⁷ FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou*. Praha: [K. Farský], 1920. s. 1

¹¹⁸ FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou*. s. 1-2

¹¹⁹ FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou*. s. 2

¹²⁰ FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou*. s. 2-3

musí zachovávat přikázání milovat Boha a bližního svého jako sebe samého. Kněz poté činí znamení kříže na čelo a prsa dítěte. Toto znamení je symbolické. Čelo a prsa jsou značeny proto, aby pravda Kristova žila před celým světem i v nitru křtěnce. Kněz vztáhne ruku nad dítětem a slibuje mu ochranu a pomoc CČS a vyprošuje od Boha pro dítě osvěcení rozumu, statečnost a ušlechtilost. Podává dítěti štolu, uvádí jej do chrámu a slovy ho přijímá do společenství. Následuje modlitba Otčenáš.¹²¹

U křtitelnice se kněz ptá kmotrů, zda se ve jménu dítěte odřikají všeho zlého. Po kladné odpovědi maže palcem pravé ruky dítě křestním olejem¹²² na prsou a na šíji. Říká přitom: „Přijmi toto svaté pomazání na znamení posvátné síly, kterou ti má svatá víra naše vlíti do srdce, aby i bedra tvá statečně nesla břímě života s pomocí Pána našeho Ježíše Krista, který ujistí uje: Břímě mé je sladké a jho mé lehké.“¹²³ Poté se kněz ptá kmotrů, jestli se chtějí přičinit, aby dané dítě věřilo v Boha Otce i Syna i Ducha svatého, jestli je chtějí vést k tomu, aby věřilo v pravé poslání církve československé a jestli chtějí, aby bylo dítě pokřtěno na vyznání CČS. Kmotři na otázky odpovídají „chci (chceme)“.¹²⁴

Samotný křest probíhá tak, že duchovní nebo jeho zástupce polévá dítě na hlavě vodou z nádoby a praví: „N., já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Na to kmotři praví: „Staň se tak. (Amen)“ Když není jisté, zda už dítě nebylo dříve pokřtěno, křtí se podmíněně: „N., nejsi-li dosud pokřtěn(a), já tě křtím...“¹²⁵

Po křtu duchovní udílí dítěti na čelo pomazání křížmem. Karel Farský to komentuje slovy, že je to upomínka dřívějšího zvyku biřmování pokřtěných bezprostředně po křtu.¹²⁶ Kněz při pomazání praví, že pomazání značí záruku posily našeho Pána, aby pokřtěný dokázal statečně nést utrpení po vzoru Ježíše Krista. Následně kněz přikryje dítě bílým rouchem se slovy: „Roucho radostného rozhodnutí a milosti Pána našeho Ježíše Krista, v němž duše tvá právě

¹²¹ FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou*. s. 3-4

¹²² Karel Farský zde používá výraz křestní olej, podle tradice se jedná olej katechumenský. Srv. KROLMUS BŘEŽINSKÝ, Václav. *Agenda česká křesťanů katolických u vykonávání obřadů církevních: zvláště při udělování svátostí: křtu, oltářní, pokání, poslední pomazání a sňatku manželského, uvedení šestinedělky do chrámu Páně, o průvodech prosebních i pohřebních, atd. atd.* Praha, 1848. s. 7

¹²³ FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou*. s. 4

¹²⁴ FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou*. s. 4-5

¹²⁵ FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou*. s. 5

¹²⁶ V římskokatolickém obřadu však toto pomazání nesouvisí s biřmováním, ale mazalo se křížmem na znamení, že nyní křtěnec patří s tělem i duší Ježíši (církví). Viz KROLMUS BŘEŽINSKÝ, Václav. *Agenda česká křesťanů katolických u vykonávání obřadů církevních*. s. IV

se rozhodla obléci, necht' zůstane ti zachováno až k radostnému shledání se s Ním v nebesích.¹²⁷

Kněz podá dítěti hořící svíci, kterou převezme kmostr(a). Kněz při tom praví: „A světlo jeho svaté víry necht' osvěcuje mysl tvou a radostí prozařuje veškeru dráhu tvého vezdejšího života.“ Na konci je pronesena závěrečná modlitba, ve které je zahrnuto přání vychovat dítě v užitečného člena společnosti, a požehnání.¹²⁸

Shrnutí

V této době byl samozřejmý křest malých dětí, a proto ani není k dispozici křestní obřad pro dospělé. Křestní obřad je rozdělen na dvě části, část u vstupu do chrámu a část u křtitelnice.¹²⁹ Křestní obřad se skládá z přivítání, ustanovení křtu podle Písma, otázek a odpovědí, přijetí do společenství, modlitby Páně, zřeknutí se zlého, před-křestní pomazání olejem, dalších otázek a odpovědí, polití vodou a pronesení křestní formule, pomazání křížem, přikrytí bílým rouchem, podání hořící svíce a požehnání. Obřad je hodně symbolický. Přivítání se děje ve jménu Ježíše Krista, který je dárce života. Dialog probíhá mezi duchovním a kmostry, kteří dítě zastupují. V promluvách je často kladen důraz na mravní obrodu člověka. Z dítěte má být vychován zbožný a užitečný občan. Ačkoli je v obřadu často zmíněna mravní obroda, jsou v souvislosti se křtem podstatná slova: „Neobrodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího“ (J 3,5). Od církve se pro dítě žádá víra a z ní život věčný. Dítě je křtěno na vyznání CČS, nicméně toto vyznání během obřadu není proneseno. Bůh je v promluvách jmenován jako Bůh Otec i Syn i Duch svatý a náš Pán Jéžíš Kristus.

2.2 Zpěvník písní duchovních CČS z r. 1927

Součástí zpěvníku je Agenda (obřadní modlitby mimoliturgické). Je zde uveden obřad pro křest dětí a biřmování. Pravidla pro křest zůstávají stejná (záhy po narození, křest v nezbytném případě politím vodou se slovy „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha

¹²⁷ FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou*. s. 5-6

¹²⁸ FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou*. s. 6

¹²⁹ V Římskokatolické církvi stáli kmoři s dítětem před chrámem na znamení toho, že bez křtu nelze vejít do církve Ježíšovy, neboť je psáno: „Kdo není znovu zrozen ve vodě a v Duchu svatém, nevejde do království Božího.“ Viz KROLMUS BŘEŽIŇSKÝ, Václav. *Agenda česká křesťanů katolických u vykonávání obřadů církevních*. s. IV

svatého“, zastoupení kmotry, obřad v chrámu nebo doma). Je možnost křtít více dětí zároveň, pak se promluvy dějí v množném čísle.¹³⁰

Křestní obřad

Co se týče slov, tak je křestní obřad v podstatě takřka totožný s návrhem z roku 1920. Liší se tím, že již není rozdělen na část u vstupu do chrámu a u křtitelnice. Zrušily se oba dva druhy pomazání a přikrytí bílým rouchem. Při předání hořící svíce je zpřesněno, že jí má kmotr(a) uchopit levou rukou.

Biřmování

Biřmování se koná při bohoslužbě po přijímání nebo i mimo bohoslužbu. I tak ale mají být biřmovanci před tím u Večeře Páně. Biřmovanci mohou, ale nemusí mít kmotry. Jestliže jsou kmotři přítomni, tak při obřadu stojí za biřmovancem a na znamení ochrany mu kladou pravou ruku na pravé rameno.¹³¹

Ve zpěvníku jsou uvedeny promluvy biskupa k biřmování. První promluva hovoří o Duchu Hospodinově, který naplňuje veškerenstvo zemské říše a vše udržuje při životě. Končí trojím alleluja. V části k obětování prosí biskup Hospodina, aby rozlil svého svatého Ducha do srdcí biřmovanců a očistil je.¹³²

V části k biřmování biskup praví: „Sešli Ducha svého a přetvoření budou.“ Odpověď zní: „A obnovena bude tvářnost země.“ Biskup dále hovoří: „Přijď svatý Duchu, naplň srdce těchto svých věrných a oheň lásky své v nich rozněť.“ Dále je Hospodin jmenován jako ten, kdo, ač sám neproměnlivý, svou vůlí všemu dává neustále se obměňovat, zanikat a opět vznikat, a tak celému veškerenstvu propůjčuje neustálé mládí. Tento Bůh je žádán, aby nadchnul duše nových bratří a sester svou mladistvou silou, aby se rozhodli být po celý život jeho spolutvůrci.¹³³ Následuje prosba o vylití bohatství darů Ducha na biřmovance. Jedná se o dar moudrosti, rozumu, rady, síly, umění, pobožnosti a svatě bázně. Dary jsou zde rozvedeny,

¹³⁰ FARSKÝ, Karel. Agenda. In: *Zpěvník písní duchovních ČČS: Přidány modlitby liturgické, obřadní i některé soukromé*. Vydání 7. Praha: Družstvo, 1927. s. 305

¹³¹ FARSKÝ, Karel. Agenda. In: *Zpěvník písní duchovních ČČS*. s. 313

¹³² FARSKÝ, Karel. Agenda. In: *Zpěvník písní duchovních ČČS*. s. 313

¹³³ FARSKÝ, Karel. Agenda. In: *Zpěvník písní duchovních ČČS*. s. 313-314

k jakému účelu mají sloužit. Např. „dar umění, aby život svůj též krásně upraviti, sobě a bližním svým zpříjemniti dovedli.“¹³⁴

Po této prosbě předseda náboženské obce obejde po jednom všechny biřmovance a každého se zeptá: „Zůstaneš, bratře (sestro), naší církvi československé věren (věrna)?“ Odpověď biřmovanců zní: „Věren (věrna).“ Tyto slova jsou stvrzena rukou dáním. Poté biskup klade biřmovanci na hlavu pravou ruku a při žehnání křížem na čelo praví: „Pečeť daru Ducha sv. Amen. Posiluj tě Bůh, bratře (sestro)“. Načež mu podá pravici.¹³⁵

Když se takto vystřídají všichni biřmovanci, biskup pronese modlitbu. Prosí v ní Boha, aby upevnil, co způsobil, hovoří o Boží lásce, která se skrze Ducha svatého rozlévá do našich srdcí (Ř 5,5), dobrořečí Hospodinu, oslavuje Boha jako toho, který vše obnovuje. Hovoří také o tom, že doufáme, že dílo CČS je v souladu Boží vůlí. Na konci modlitby prosí Boha, aby všichni shromáždění k Němu směřovali. Připomíná ještě památku všech předešlých pracovníků a mučedníků. Na konci obřadu biskup udílí závěrečné požehnání. Ve zpěvníku je i zmíněno, že biřmovanci mají setrvat až do konce obřadu.¹³⁶

Shrnutí

Pravidla pro křest zůstávají stejná. Stále se počítá pouze se křtem dětí. Slova z křestního obřadu se také změnila pouze nepatrně. Zásadní změnou je, že se obřad již nedělí na část u křtitelny a v chrámu. V obřadu je méně symbolických prvků - již se nedělá pomazání a přikrytí dítěte bílým rouchem

Biřmování udílí biskup. Promluvy biskupa během liturgie se dělí na promluvu ke vstupu, k obětování, k biřmování a po biřmování. Hospodin je nejčastěji charakterizován jako Bůh věčný, který vše znovu proměňuje a obnovuje. Také je kladen důraz na prosbu o vylití Ducha svatého, který naplňuje láskou srdce svých věrných. Při biřmování nedochází k dialogu mezi biskupem a biřmovancem, ale pouze mezi biřmovancem a předsedou rady starších. Tento jediný dialog se týká biřmovancovy věrnosti CČS.

¹³⁴ FARSKÝ, Karel. Agenda. In: *Zpěvník písní duchovních CČS*. s. 314

¹³⁵ FARSKÝ, Karel. Agenda. In: *Zpěvník písní duchovních CČS*. s. 314

¹³⁶ FARSKÝ, Karel. Agenda. In: *Zpěvník písní duchovních CČS*. s. 315

2.3 Obřadní příručka C.Č.M. od A. Tuháčka

Tato obřadní příručka je nedatována. Název Církve českomoravská se užíval v období Protektorátu, tj. v letech 1939-1945. Příručka nebyla církevně schválena. V příručce se nacházejí tyto obřady: křest nemluvňat, křest dospělých a konfirmace.

V komentáři ke křtu se zmiňuje, že členem církve se právně stává věřící přihláškou do církve, duchovně přijetím křtu. Proto každý, kdo se chce stát členem církve a nebyl dosud pokřtěn, má přijmout křest. Pravidla pro křest zůstávají stejná.¹³⁷

Obřad pro křest nemluvňat a dospělých je podobný. Má tyto části: přivítání ve jménu Toho, jenž praví „já jsem přišel na svět, aby život měli a hojněji měli“, otázky a odpovědi, znamení kříže na čelo a prsa křtěnce, slib církve (ochrana a pomoc pro křtěnce), Velké vyznání víry, přijetí do církve, modlitba Páně, další otázky a odpovědi (včetně zřeknutí se zlého), křest politím a slovy, podání hořící svíce, požehnání.¹³⁸

Konfirmace je svátost duchovní posily a slib věrnosti. Svátost uděluje biskup a přijmout ji mohou všichni od 13 let. Všichni musí být dopředu poučeni o Ježíšově učení, o církvi a o závaznosti skládaného slibu. Konfirmaci také předchází svátost pokání a večeře Páně. Konfirmace se koná při bohoslužbě. Po čtení z evangelia vykoná biskup k biřmovancům promluvu. Pak jeden z biřmovanců pronese slib věrnosti. Ostatní pak slib potvrdí slovem: „Slibujeme!“ pak následuje vyznání víry, píseň a další části bohoslužby. Před přijímáním, po slovech „Pane, nejsme hodni...“ se zpívá „Přijď Duše přesvatý“, biskup se modlí za dary Ducha svatého pro biřmovance (dar moudrosti, rozumu, síly, umění, zbožnosti a kázně). Poté biskup vzkládá biřmovancům ruce na hlavu a praví: „N., přijmi dary ducha Božího a posiluj tě Bůh.“ Biřmovanec na potvrzení slibu podá biskupovi ruku. Farář bere od biřmovanců lístky a oznamuje biskupovi jejich zvolená jména. Pak dál pokračuje bohoslužba.¹³⁹

¹³⁷ TUHÁČEK, A. *Obřadní příručka C.Č.M.* Praha: Ústřední rada Církve českomoravské, [nedatováno].

Strojopis č.j. 3.434/44. s. 1

¹³⁸ TUHÁČEK, A. *Obřadní příručka C.Č.M.* s. 1-8

¹³⁹ TUHÁČEK, A. *Obřadní příručka C.Č.M.* s. 11-16

2.4 Návrh obřadních modliteb z r. 1940

V tomto návrhu je pouze samotný obřad křtu. Není zde uveden žádný komentář k tomu, kdo může křtít, o křtu v nezbytném případě, o kmotrech apod. Křestní obřad je opětovně pouze pro děti.

Obřad začíná úvodem s přivítáním dítěte. V návrhu jsou dva možné úvody. V prvním je vznesena naděje, že dítě řádně vyrostě, a je mu připomenuto, že počátkem moudrosti je zbožnost. Druhý úvod je podobný těm z předchozích obřadů – zmínka o tom, že se rodí z hříšného lidstva, ale že se obrodí v naší církvi. V obou je dále uvedeno: „Necht' křišťálová voda křestní obmyje tvé tílko na znamení, že se stáváš členem církve obecné, jejíž hlavou jest Pán náš Ježíš Kristus. On přišel na svět, aby lidstvo vedl k čistým pramenům vody živé, pravdy boží, jež člověku pomáhá přemáhat zlobu i slabost vůle a povznáší jej k nebes výšinám.“¹⁴⁰

Několik dalších částí obřadu je podobno těm z obřadu z r. 1927, liší se pouze v drobnostech. Jedná se o tyto části: promluvu, že naše církve chce být nápomocna v mravním obrození dítěte, dialog mezi duchovním a kmotry o tom, že žádají pro svého kmotřence (kmoťřenku) víru a z ní život věčný, dvojí přikázání lásky, přijetí do obce (i církve obecné) se vzkládáním štoly (jáhen vzkládá pravici), Otčenáš, zřeknutí se zlého.¹⁴¹

Druhý dialog mezi duchovním a kmotry se již liší. Duchovní: „Ale nyní táži se vás před Bohem nejvyšším svatým: Chcete dítě vésti k tomu, aby věřilo s námi v jednoho Boha, Stvořitele, Zjevitele i Posvětitel, a podle příkladu a evangelia Pána Ježíše Krista bylo pokřtěno?“ Kmotr(a): „Chci.“ Duchovní: „Chcete, aby bylo pokřtěno na vyznání církve českomoravské?“ Kmotr(a): „Chci.“¹⁴²

Následuje samotný křest a předání křestní svíce. Obojí je v nezměněné formě. Následuje promluva kněze o tom, že má dítě věřit v Boha, stát v poznané pravdě, jak to kázal Mistr Jan Hus, vyrůstat k radosti svých rodičů a stát se ozdobou církve a vlasti. Je zde uvedena poznámka, že u nemanželských dětí se vynechají slova o rodičích a rodu. Na závěr duchovní žehná se vztaženou pravicí dítěti.¹⁴³

¹⁴⁰ *Návrh obřadních modliteb: liturgické komisi předkládá duchovenstvo církve českomoravské vikariátů budějovického a tábořského.* Budějovice: Rada starších církve českomoravské, 1940. s. 3

¹⁴¹ *Návrh obřadních modliteb.* s. 4

¹⁴² *Návrh obřadních modliteb.* s. 5

¹⁴³ *Návrh obřadních modliteb.* s. 5-6

Shrnutí

Samotný křest politím a slovy se od předchozích verzí neliší. V celém obřadu jsou ale malé změny. V úvodní části chybí ustanovení křtu podle Písma. Je zdůrazněno, že křtem dochází k přičlenění dítěte do církve, jejíž hlavou je Kristus. Při přičlenění do obce je nově rozlišeno, že kněz na dítě vzkládá štolu a jáhen pravou ruku. Neudílí se již znamení kříže na čelo a prsa křtěnce. Bůh je označen nejen jako Bůh Otec i Syn i Duch svatý, ale poprvé též jako Stvořitel, Zjevitel i Posvětitel. Duchovní již kmotrům netyká, ale vyká. V druhém dialogu mezi duchovním a kmotry chybí otázka, zda chtějí, aby dítě věřilo v pravé poslání naší církve. Myslím, že je důležitá i zmínka o tom, že se křtí i nemanželské děti.

2.5 Obřadní příručka pro potřebu bohoslovců církve československé z r. 1950

V této příručce chybí jakýkoli komentář ke křtu. Není zde popsáno ani žádné konání, jako polévání hlavy dítěte, vzkládání štoly apod. Jsou zde zachycena pouze slova obřadu podle B. V. Lohniského.

Křestní obřad začíná slovy: „Milost Pána Jezu Krista a láska Boží se všechněmi námi!“ Poté následuje přivítání dítěte. Je zde stanovení křtu podle Písma (Mt 28,19) a přivítání jménem Ježíše Krista (J 10,10). Následující pasáže jsou podobné, jako v předchozích obřadech, hovoří se o duchovním obrození, k čemuž chce církev pomáhat, dochází k prvnímu dialogu mezi duchovním a kmotry („Co po souhlase s rodiči žádáte od církve pro toto dítě?“ žádají víru a z ní život věčný), duchovní připomíná dvojí přikázání lásky a kmotři se ve jménu dítěte odříkají zlého.¹⁴⁴

Druhý dialog mezi duchovním a kmotry: Duchovní: „A nyní se vás táži před Bohem, chcete, aby toto dítě věřilo s námi v jednoho živého a neviditelného Boha, Stvořitele nebe i země?“ Kmotři: „Ano, chceme.“ Duchovní: „Chcete, aby věřilo s námi v učení J.K. v duchu naší ČSC?“ Kmotři: „Ano.“ Duchovní: „Chcete, aby toto dítě bylo nyní na vyznání naší křesťanské ČSC pokřtěno?“ Kmotři: „Ano.“ Následuje Malé vyznání víry.¹⁴⁵

¹⁴⁴ *Obřadní příručka pro potřebu bohoslovců církve československé*. Praha: Ústřední rada československé církve, 1950. s. 5-6

¹⁴⁵ *Obřadní příručka pro potřebu bohoslovců církve československé*. s. 7

Malé vyznání víry ČČS zní: Věříme v Boha, který jako věčná Pravda a Láska je Tvůrcem všeho. Věříme, že Bůh v Ježíši Kristu, Synu svém nejmilejším, sebe nám zjevuje a skrze Ducha Kristova k sobě nás vede. Věříme v život dokonalý, který zde na zemi se začíná a v Bohu své naplnění má.

Samotný křest se udílí slovy: „... já tě křtím ve jménu J.K.“¹⁴⁶ Následuje přijetí do společenství křesťanů a modlitba Páně. Obřad končí závěrečným požehnáním, ve kterém je vznesena prosba, aby dítě vyrostlo k radosti svých rodičů, stalo se užitečným členem lidské společnosti, bylo věrno evangeliu a aby ho Bůh ochraňoval od všeho zlého.¹⁴⁷

V příručce je v poznámkách uvedena zahajovací modlitba, další varianta zahájení křtu¹⁴⁸ a přijetí do obce.¹⁴⁹ Také se tu nachází modlitba při společném obřadu křtu. Ježíš má být dětem pastýřem, vůdcem a světlem. Také je v modlitbě vzneseno přání: „Ať jsou květem na stromě rodu, květem vonícím, k němuž se pilné včely sbíhají pro sílu k práci.“¹⁵⁰

Shrnutí

Oproti návrhu z roku 1940 je v úvodní části opět ustanovení křtu podle Písma a přivítání jménem Ježíše Krista. V prvním dialogu mezi duchovním a kmotry je poprvé uveden nutný souhlas rodičů. Poprvé je také během obřadu proneseno vyznání víry (malé). Křest se neudílí ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, ale ve jménu Ježíše Krista. Další rozdíl oproti předchozím verzím křestního obřadu je v tom, že přijetí v křesťanskou obec a modlitba Páně byly původně zařazeny před zřeknutí se zlého, ale v tomto obřadu se konají až po samotném aktu křtu. Z obřadu není patrné, že by se předávala hořící svíce.

2.6 Agenda z r. 1951

V Agendě se nachází několik obřadů: křest ve sboru, křest v domácnosti, křest staršího dítěte, křest dospělých a biřmování.

¹⁴⁶ *Obřadní příručka pro potřebu bohoslovců církve československé.* s. 7

¹⁴⁷ *Obřadní příručka pro potřebu bohoslovců církve československé.* s. 8-9

¹⁴⁸ *Obřadní příručka pro potřebu bohoslovců církve československé.* s. 11

¹⁴⁹ *Obřadní příručka pro potřebu bohoslovců církve československé.* s. 9

¹⁵⁰ *Obřadní příručka pro potřebu bohoslovců církve československé.* s. 10

Vlastimil Drtina v komentáři ke křtu uvádí, že křtem se člověk stává příslušníkem církve. Každý, kdo chce být členem církve, musí tedy být pokřtěn. Kdyby chtěl do CČS vstoupit někdo pokřtěný v jiné křesťanské církvi, tak se křest již neopakuje. Dospělým je křest udílen, jen když svým životem svědčí o přiznání se ke Kristu. Toho, kdo chce být pokřtěn, je třeba upozornit, že přijetí křtu je nejvážnějším rozhodnutím života. Má být před křtem seznámen se základy víry v duchu CČS a s obsahem biblické zvěsti. Při křtu dětí se má stejná pastorační péče věnovat rodičům.¹⁵¹

Křest z nouze, vykonaný při nebezpečí smrti dítěte (hlavně vykonaný mimo shromáždění věřících a osobou od církve nepověřenou) nemá dle CČS smysl. A to proto, že úmrtí dítěte vylučuje další duchovní obrodu, která ke křtu patří.¹⁵²

Křest se uděluje jen dětem věřících rodičů, z nichž alespoň jeden by měl být příslušníkem CČS. Oba rodiče by měli být při křtu svého dítěte přítomni a při obřadu odpovídat spolu s kmotry na otázky duchovního.¹⁵³

Křest se provádí poléváním čisté vody na hlavu křtěnce. Dítě při křtu drží v náručí kmotr nebo kmotra (musí být příslušníky CČS). Obřad se má konat ve sboru před shromážděnou obcí, nejlépe po bohoslužbách. V obcích, kde je křest častý, se může konat vždy v určitou neděli v měsíci hromadný křest.¹⁵⁴

Křest ve sboru

Křest ve sboru se koná obvykle po skončení liturgie před závěrečnou písní. Duchovní s rodiči, kmotry a dítětem si stoupnou před bohoslužebný stůl nebo ke křtitelnici. Obřad začíná znamením kříže a slovy: „Ve jménu našeho Pána Ježíše Krista!“ nebo „Milost od Boha, našeho Otce, a pokoj od Pána Ježíše Krista“ nebo „Milost vám a pokoj od Boha, našeho Otce, a Pána Ježíše Krista“ nebo „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen!“¹⁵⁵

V Agendě je uvedeno pět úvodních modliteb, z nichž si může duchovní vybrat, kterou použije. V modlitbách je Bůh označován jako Stvořitel, Pán a Dárce života a přívlastkem všemohoucí. V první modlitbě duchovní děkuje za zrození přítomného dítěte a poukazuje na

¹⁵¹ DRTINA, Vlastimil. *Agenda: [církve československé]*. Vyd. 1. Praha: Blahoslav, 1951. s. 7

¹⁵² DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 8

¹⁵³ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 8

¹⁵⁴ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 8

¹⁵⁵ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 9

odpovědnost, kterou za něj mají, a že se křtem zavazují, aby dítě vedli ke Kristu. V druhé modlitbě je prosba za to, aby nás všechny Bůh přetvořil ve skutečnou rodinu, aby nový úd našel v obci opravdový domov plný dobra, pravdy a krásy. A rodičům má Bůh pomáhat vychovat dítě pro Krista. Ve třetí modlitbě duchovní prosí o ochranu pro dítě a děkuje za vše dobré, co Bůh prokázal rodičům dítěte. Prosí Boha o zdraví, sílu, zbožnost a víru pro rodiče, aby mohli splnit slib, že dítě vychovají pro Krista. Dále prosí za všechny naše děti, mládež a dospělé, aby se stali kvasem, který vše proniká a v dobré přetvořuje. Ve čtvrté modlitbě je prosba, aby Bůh přijal dítě za svého syna (svou dceru) a dal, aby se ctí neslo jméno Kristovo, a aby ho vedl otcovskou rukou a pomáhal mu v tom, co slouží k růstu ducha a ke spáse. V páté modlitbě duchovní děkuje za narození dítěte, prosí, aby nám Bůh daroval i sebe samého, abychom pociťovali Jeho blízkost. Prosí také o požehnání pro dítě, aby z něj vyrostl člověk, v němž Bůh nalezne zalíbení.¹⁵⁶

Poté se čte z Písma svatého. Na výběr je sedm různých čtení z Nového zákona.¹⁵⁷ Jsou to následující témata: Ježíš postavil dítě doprostřed učedníků a řekl: „Kdo přijme jedno z takových dětí v mém jménu, přijímá mne; a kdo mne přijme, nepřijímá mne, ale toho, který mě poslal“ (Mk 9,36-37.42); ustanovení křtu (Mt 18-20); přinášeli Ježíšovi děti, aby se jich dotkl (Mk 10,13-16); událost po Letnicích, kdy je Petr lidmi tázán, co mají dělat a jeho odpověď je, ať činí pokání a nechají se pokřtít (Sk 2,36-39.41); Bůh si nás vyvolil, abychom byli svatí (Ef 1,3-5); já jsem cesta, pravda a život, já jsem světlo světa, pravda vás učiní svobodnými (J 14,6; 8,12; 8,31-32); kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě (Lk 9,23-25).

Po čtení z Písma následuje Vyznání víry CČS, a to buď malé, nebo velké. Vyznání je pronášeno celou shromážděnou obcí.¹⁵⁸

Velké vyznání víry zní: Věříme v Boha jednoho, Ducha věčného a Tvůrce všeho, Otce Ježíše Krista i Otce našeho, jenž od věčnosti vládne královstvím duší našich. Věříme v Ježíše Krista, Syna Božího, Světlo ze Světla, Život ze Života, jenž od Otce přišel, životem svým zlo světa i smrti přemohl, aby nám získal království Boží věčné. Věříme v Ducha Božího, jenž od věčnosti do věčnosti vše oživuje, v Ježíši Kristu se zjevil, skrze proroky a otce naše mluvil a v nás chce přebývat. Věříme v život věčný, Dobra, Pravdy a Krásy tak, jako jsme přesvědčeni o smrti zla i zlých. Věříme, že Otec nebeský nás proto stvořil, abychom, Ducha Božího v sobě

¹⁵⁶ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 9-11

¹⁵⁷ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 11-14

¹⁵⁸ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 14

majíce, šťastni byli, život Pravdy žili, Pravdy Boží hájiti se nebáli a života věčného tak jistě dosáhli. Tak staň se!

Malé vyznání víry je v tomto obřadu uvedeno takto: „Věříme v Tebe, Bože, který jako věčná Pravda a Láska jsi Tvůrcem všeho. Věříme, že v Ježíši Kristu, synu svém nejmilejším, sebe nám zjevuješ a skrze ducha Kristova k sobě nás vedeš. Věříme v život dokonalý, který zde na zemi se začíná a v Tobě své naplnění má.“¹⁵⁹

Po vyznání víry duchovní ve jménu Mistra a Pána vítá rodiče, kmotry, dítě a celou rodinu. Hovoří o odpovědnosti za dítě a slibuje za církev, že bude při výchově dítěte nápomocna. Žádá rodiče a kmotry, aby se zavázali slibem, že budou dítěti svědčit o své lásce ke Spasiteli a že se s ním budou modlit, číst v Písmu a slavit den Páně účastí na bohoslužbě.¹⁶⁰

Následuje dialog mezi duchovním a rodiči a kmotry. Duchovní: „A proto táži se vás před Bohem, před nímž nic není skrytého a tajného: Slibujete, že budete své dítě věrně ochraňovat na duchu i na těle a že je budete vychovávat v církvi a pomocí církve pro Krista a jeho království?“ Rodiče a kmotři: „Slibujeme.“ Duchovní se ptá: „Chcete je vésti k tomu, aby s námi bylo přesvědčeno o náboženském a mravním poslání naší církve v duchu Ježíšově?“ Odpověď: „Chceme.“ Duchovní: „Chcete, aby vaše dítě bylo v naší církvi křtem uvedeno v život ducha Kristova?“ Odpověď: „Chceme.“¹⁶¹

Duchovní polévá hlavu dítěte vodou z nádobky a říká: „N., já tě křtím ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého. Amen. Toto posvátné obmytí křestní budiž tobě i nám závazkem k dalšímu dílu tvého duchovního obrození v duchu našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista“¹⁶² Pak podá dítěti hořící svíci. Svíci kmotr(a) uchopí pravou rukou. Duchovní při předání říká: „A světlo naší víry nechť osvětluje tvou mysl a radostí prozařuje veškerou dráhu tvého vezdejšího života.“¹⁶³

Duchovní poté vzkládá pravici na dítě a slibuje jménem církve i rodičů, že dítě budou s Boží pomocí vychovávat, aby se naplnilo slovo Písma, že již nejsem živ já, ale žije ve mne Kristus (Ga 2,20). Dále prosí Boha, aby dítě provázel svou pomocí, aby ho dobře vychovali tak, aby vyrostl Bohu k slávě, sobě ke spáse a rodičům a církvi k radosti a ozdobě. Také prosí Boha,

¹⁵⁹ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 15

¹⁶⁰ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 15-16

¹⁶¹ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 16

¹⁶² DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 16

¹⁶³ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 17

aby osvěcoval křtěncův rozum, posiloval jeho vůli a zušlechťoval jeho city. Následuje požehnání udělené dítěti i těm, kdo ho budou vychovávat.¹⁶⁴

Křest v domácnosti

Křest v domácnosti se koná jen ve výjimečných případech. Ke křtu by se měli shromáždit členové rodiny a sousedé československého vyznání. Obřad se koná u stolu s bílým ubrusem, na němž je postaven kříž a svíce.¹⁶⁵

Obřad začíná znamením kříže. Kromě možností uvedených ve křtu ve sboru lze také říci: „Milost Pána Jezu Krista a láska Boží a účastenství Ducha svatého se všechněmi vámi!“¹⁶⁶ Úvodní modlitby jsou k dispozici dvě. První je totožná s první modlitbou ve křtu ve sboru. V druhé modlitbě duchovní prosí Boha, aby dítě vedl a pomáhal mu v tom, co slouží duchovnímu růstu a spáse, a aby ho naplnil Duchem Kristovým. Také prosí za rodiče dětí, aby ho s Boží pomocí dobře vychovali.¹⁶⁷

Následuje čtení z Písma. Duchovní si může vybrat ze čtyř textů¹⁶⁸: pravý vinný kmen (J 15,1-8), prosba apoštola Pavla za křesťany v Efezu, aby Kristus přebýval v jejich srdcích (Ef 3,14-21), prosba apoštola Pavla za vzájemnou lásku křesťanů – jeden Pán, jedna víra, jeden křest (Ef 4, 1-6), ustanovení křtu (Mt 28,18-20).

Poté všichni pronesou Vyznání víry CČS (malé nebo velké).¹⁶⁹ Duchovní promlouvá ke shromážděným, děkuje za narození dítěte, vítá ho na světě, hovoří o tom, že dítě bude přiřčeno k rodině věřících, slibuje za církev, že bude nápomocna při výchově a žádá po rodičích, aby dítě vedli k Bohu.¹⁷⁰

Následující dialog mezi duchovním a kmotry a rodiči je stejný jako u křtu ve sboru. Mezi druhou a třetí otázkou je ale vloženo přijetí dítěte do církve (duchovní přitom klade na dítě pravici) a ještě se všichni modlí Otčenáš. Další části obřadu (křest polítim a slovy, předání hořící svíce, modlitba a požehnání) jsou stejné, jako u křtu ve sboru.¹⁷¹ Na konci obřadu je ještě

¹⁶⁴ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 17

¹⁶⁵ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 8

¹⁶⁶ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 18

¹⁶⁷ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 18-19

¹⁶⁸ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 19-21

¹⁶⁹ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 21-22

¹⁷⁰ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 22-24

¹⁷¹ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 24-26

uvedeno, že nekoná-li se po křtu úvod rodičky, doporučuje se zakončit obřad zpěvem některé z uvedených písní.¹⁷²

Křest staršího dítěte

Křest staršího dítěte se koná vždy ve sboru před shromážděnou obcí. Když se koná obřad samostatně, doporučuje se na úvod zazpívat některou z uvedených písní.¹⁷³ Zpěv písně se doporučuje také na závěr obřadu.¹⁷⁴

Obřad opět začíná znamením kříže a slovy: „Ve jménu našeho Pána Ježíše Krista!“ nebo „Milost od Boha, našeho Otce, a pokoj od Pána Ježíše Krista budiž s námi!“ nebo „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.“ Poté následuje úvodní modlitba, ve které duchovní poukazuje na lásku Boha, který se o nás stará a zahrnuje nás svou láskou a dobrotou i přes všechny naše chyby a nedostatky. Duchovní také děkuje za dítě, poukazuje na povinnosti jeho rodičů a prosí Boha, aby v dítěti probudil touhu po Božím království. Modlitba končí slovy z Markova evangelia: „Kdo přijme jedno z takových dětí v mém jménu, mne přijímá; a kdo přijímá mne, nepřijímá mne, ale toho, jenž mě poslal.“ Duchovní poté klade pravou ruku na pravé rameno křtěnce a slovy ho přijímá do obecenství lásky, naděje a víry, jehož Pánem je Kristus. Následuje společné Vyznání víry CČS (malé nebo velké) všech přítomných.¹⁷⁵

Forma trojích otázek a odpovědí mezi duchovním a rodiči a kmotry je stejná jako u předchozích křestních obřadů z této Agendy. Stejný je i samotný křest polítním a slovy. Při předání hořící svíce není uvedeno, že by ji přebíral kmotr, takže ji pravděpodobně uchopí již samo dítě. Duchovní dále dítěti jménem církve slibuje, že při něm budou věrně stát a že ho církev neopustí, pokud ji neopustí ono samo. Následují Spasitelova slova vybraná z evangelií, která jsou určena křtěnci (Mt 10,32-35; Mk 8,38; J 6,37-39; J 6,35). Obřad je zakončen požehnáním pro dítě a ty, kdo ho budou vychovávat.¹⁷⁶

¹⁷² DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 26

¹⁷³ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 27

¹⁷⁴ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 31

¹⁷⁵ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 27-29

¹⁷⁶ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 29-31

Křest dospělých

Křest dospělých se koná vždy po bohoslužbách před shromážděnou obcí. Na úvod a na závěr lze zpívat některou z uvedených písní.¹⁷⁷

Obřad začíná znamením kříže a stejnými slovy jako u křtu staršího dítěte. Poté následuje dialog mezi duchovním a křtěncem. Duchovní: „Milý bratře (milá sestro), jaký úmysl tě přivádí do našeho shromáždění?“ Křtěnec: „Žádám, abych byl pokřtěn.“ Duchovní: „Co tě přivedlo k rozhodnutí dáti se pokřtít?“ Křtěnec: „Věřím, že Ježíš je i můj Spasitel, a chci patřit k obecnství těch, kdož tuto víru vyznávají.“¹⁷⁸

Duchovní poté promlouvá o tom, že křtěnec by nepřišel do sboru, kdyby ho sám nepřivedl moudrý, laskavý, prozřetelný a všemohoucí Bůh, který ho vedl cestou života až do této chvíle, kdy vyznává Ježíše jako svého Spasitele. A tak se stává příchod křtěnce do sboru svědectvím o Boží lásce. Následuje modlitba duchovního, ve které je vylíčena velikost Boží lásky, který se od nás a od církve neodvrací ani přes naše chyby a slabosti. V modlitbě je též prosba za církev, duchovní a učitele, za rady starších a věřící, aby je vedl svým svatým Duchem a aby mezi námi rostla láska Kristova. Na konci modlitby je prosba za křtěnce, aby Bůh dal, aby šel stále věrněji za svým Spasitelem. Duchovní poté klade pravou ruku na rameno křtěnce a slovy ho přijímá do obecnství. Pak všichni společně pronesou Velké nebo Malé vyznání víry CČS.¹⁷⁹

Následuje druhý dialog mezi duchovním a křtěncem. Duchovní: „Ptám se tě u vědomí veliké odpovědnosti, kterou na sebe bereš: Jsi připraven a rozhodnut věrně následovati Ježíše Krista ve svém životě?“ Křtěnec: „S pomocí Boží připraven a rozhodnut.“ Duchovní: „Jsi připraven a rozhodnut slovem i příkladem napomáhati vítězství Kristovu v naší náboženské obci v církvi a v našem národě?“ Křtěnec: „S pomocí Boží připraven a rozhodnut!“ Duchovní: „Chceš tedy v naší církvi československé křtem býti uveden v život ducha Kristova?“ Křtěnec: „Chci a žádám o to!“¹⁸⁰

Po těchto otázkách duchovní praví: „N. já tě křtím ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého. Amen. Toto posvátné obmytí křestní budiž tobě i nám závazkem k dalšímu dílu tvého duchovního obrození v duchu našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista.“¹⁸¹ V obřadu chybí zmínka

¹⁷⁷ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 32, 39

¹⁷⁸ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 32

¹⁷⁹ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 32-35

¹⁸⁰ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 35-36

¹⁸¹ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 36

o tom, že duchovní polévá vodou hlavu křtěnce z vhodné nádobky, nicméně z předchozí věty o křestním obmytí je patrné, že k polévání došlo.

Duchovní poté podává křtěnci hořící svíci se slovy jako u ostatních obřadů z této Agendy. Dále jménem církve slibuje křtěnci, že při něm bude církev věrně stát a neopustí ho, pakliže neopustí on ji.¹⁸² Následuje čtení z Písma. Na výběr jsou čtyři texty z evangelií¹⁸³: povzbuzení k vyznání, kdo miluje otce nebo matku víc nežli mne, není mne hoden (Mt 10,32-33; 37-42), kdo chce jít se mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě (Mk 8,34-38), podobenství o dvou stavitelích (Lk 6,47-49), já jsem chléb života, kdo věří, má život věčný (Jan 6, verš 35, 37-40, 44-45, 47). Následuje závěrečné požehnání pro křtěnce.¹⁸⁴

Biřmování

Biřmování se udílí pouze po přípravě, která má odpovídat sněmovním směrnicím. Slavnost je to náboženská, a proto je nutné z ní odstraňovat světské prvky. Svátost má být vysluhována mimo liturgii Karla Farského.¹⁸⁵

Obřad začíná vstupní písní „Přijď, ó Duše přesvatý“. Následují vstupní verše, které čte místní farář. V Agendě jsou na výběr tři texty.¹⁸⁶ První text je Ježíšova řeč k učedníkům, když se jim po svém zmrtvýchvstání zjevil v Jeruzalémě (Lk 24,44-49), v druhém textu apoštol Pavel říká Timoteovi, co má učit (1Tm 4,6-10), třetí text je o tom, že věřícím je vtisknuta pečeť zaslíbeného Ducha svatého a o Kristu, kterému je vše podrobno (Ef 1,13-14; 17-23).

Po čtení se biskup modlí za biřmovance. Prosí Boha, aby byl biřmovancům přítomen svým Duchem a osvítil jejich mysl a zapálil jejich srdce. Dále prosí, aby jejich cesta k Božímu království byla přímá a pevná a aby přetvořil jejich srdce k poslušné důvěře a lásce a obdařil je dary svého Ducha.¹⁸⁷

Další částí obřadu je modlitba předsedy rady starších a čtení epištoly. Modlitba je zde uvedena ve dvou variantách. V první modlitbě předseda prosí za církev, aby jí Bůh pomohl plnit úkol, který jí svěřil. Dále prosí za svou náboženskou obec, aby byla naplněna Duchem, za

¹⁸² DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 36-37

¹⁸³ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 37-39

¹⁸⁴ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 39

¹⁸⁵ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 156

¹⁸⁶ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 156-157

¹⁸⁷ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 158

odstranění nelásky, sobectví a ziskuchtivosti a odvrácení nepřátel církve. Prosí, aby Bůh otevřel srdce bířmovanců a dal jim poznat, že v Bohu je smysl a cíl života. Také prosí, aby poznali, že služba Bohu je nejkrásnější ozdobou člověka a aby usilovali o setrvání v daných slibech. V druhé modlitbě předseda děkuje Bohu, že je, otce, učil od mladosti své pravdě skrze rodiče, učitele a věrné svědky evangelia. Hovoří o tom, že starší mají být příkladem, ale jsou si vědomi, že někdy svůj úkol zanedbávali a proto prosí za odpuštění. Dále prosí, aby Bůh žehnal bířmovancům, aby porozuměli Boží pravdě, kterou nám dává v Písmu.¹⁸⁸

Ke čtení jsou k výběru tři texty z epištol.¹⁸⁹ První je o pravé svobodě z Božího Ducha (Ga 5,13-6,10), druhé čtení je modlitba za křesťany, aby v nich bylo oslaveno jméno našeho Pána Ježíše (2Te 1,10-12), třetí je napomenutí ke skromnosti a výzva k dobrému boji víry (1Tm 6,6-16).

Po čtení z epištol následuje čtení Evangelia s kázáním. V Agendě je k výběru velké množství textů, hlavně z evangelia podle Jana a Matouše (např. J 3,1-8 začátek rozmluvy Ježíše s Nikodémem, Mt 20,1-16 podobenství o dělnících na vinici, Mt 25,1-13 podobenství o deseti družičkách). Výčet veršů končí slovem apod., takže se mohou číst i jiné.¹⁹⁰

Po kázání následuje píseň „Zavítej k nám, Duchu svatý“ nebo „Duše nám zemdlívá žízni“ a modlitba bířmovance. V komentáři je uvedeno, že jde o modlitbu za otevření srdcí bířmovanců pro působení Ducha svatého. Modlitba začíná oslovením: „Svatý a všudypřítomný Bože, Stvořiteli a Pane, Opatrovníku a Ochránce, soudce i Těšiteli, Otče Ježíšův i Otče náš!“ Bířmovanec se modlí za to, aby je Bůh učinil věrnými svědky jako kdysi Ježíšovy učedníky a aby jim udělil bohatství darů Ducha. Tyto dary jsou pak jmenovány a rozvedeny, k čemu slouží. Na závěr modlitby prosí Boha, aby je zbavil toho, co jeho oči nenávidí a dal jim vše, co se mu líbí.¹⁹¹

Po této modlitbě promlouvá biskup o tom, co náš Pán a Spasitel pravil (že je chléb života a že bude prosit, abychom dostali jiného Přímluvce). Pak následuje modlitba biskupa. V ní blahoslaví Boha, že v apoštolech obnovil statečnou víru a poslal je získávat učedníky Kristu. Dále hovoří o tom, že Ježíš je kámen, který stavitelé zavrhl, ale který však Bůh učinil kamenem úhelným a že v nikom jiném není spásy. Biskup pak se vztaženými rukama Bohu děkuje, že nás v Kristu vysvobodil z moci tmy a prosí za bířmovance, aby se naplnila jejich nitra poznáním

¹⁸⁸ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 158-159

¹⁸⁹ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 160-162

¹⁹⁰ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 162

¹⁹¹ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 163-164

Boha a aby nesli ovoce. Dále prosí Boha, aby otevřel srdce biřmovanců, aby se Kristus stal jejich vůdcem. Biskupova řeč končí slovy, aby biřmovanci činili pokání a přijali dary Ducha svatého.¹⁹²

Následuje píseň „Pán Bůh má síla jest“ a slib jménem biřmovanců. Tento slib předčítá buď jeden z biřmovanců za všechny, nebo všichni společně. Ve slibu biřmovanci biskupa i obec ujišťují o tom, že tento slib i svátost biřmování pojímají vážně. Biřmovanci vyznávají, že není jiného jména kromě Ježíše Krista, skrze které by mohli být spaseni. Také projevují vděčnost církvi, že se o ně stará a slibují jí věnost. Na závěr slibují, že budou věrně a s láskou plnit své povinnosti, aby ukázali, že jim byla církev dobrou učitelkou.¹⁹³

Poté dochází k samotnému udílení svátosti. Biskup, farář a předseda rady starších si stoupnou před bohoslužebný stůl. Napřed biskup vyzve všechny biřmovance, aby se vyznáním víry přihlásili k Bohu. Biřmovanci tedy společně pronesou Velké vyznání víry ČČS.¹⁹⁴

Biřmovanci pak jednotlivě spolu se svými kmotry a rodiči předstupují před biskupa. Následují otázky a odpovědi. Nejprve se ptá farář biřmovance, zda je připraven a rozhodnut číst v Písmu a zůstat věrný evangelium v naší církvi. Poté se ptá předseda, jestli je připraven a rozhodnut pomáhat vítězství Kristovu v náboženské obci, v církvi, v našem národě. Poté se ptá biskup rodičů a kmotrů, jestli jsou připraveni a rozhodnuti pomáhat biřmovanci k následování Ježíše Krista. Na všechny tři otázky se odpovídá: „S pomocí Boží připraven(a/i) a rozhodnut(a/i). Biskup pak žádá na biřmovanci, aby přednesl verš z Písma, nad kterým se v přípravě na dnešní den zamýšlel. Poté, co biřmovanec odrecituje verš, biskup žehnaje praví: „Přijmi pečeť darů Ducha svatého. Amen.“¹⁹⁵

Jakmile se všichni biřmovanci vystřídají, následuje poděkování jménem biřmovanců. Biřmovanci děkují Bohu, církvi, biskupovi, faráři, rodičům i všem přítomným za jejich účast a modlitby. Následují závěrečné verše, a to buď Ř 8,28-39 o tom, že nás nic nedokáže odloučit od lásky Kristovy, nebo Ef 6,14-18 o výzbroji proti zlému. Na konci obřadu biskup udělí závěrečné požehnání a zazpívá se píseň „Tvá, Pane Kriste, věc to jest“.¹⁹⁶

¹⁹² DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 164-166

¹⁹³ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 166-167

¹⁹⁴ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 167-168

¹⁹⁵ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 168-169

¹⁹⁶ DRTINA, Vlastimil. *Agenda*. s. 169-172

Shrnutí

Poprvé se v církevně schválené Agendě nepočítá pouze se křtem nemluvňat, ale jsou k dispozici tři druhy křestního obřadu (pro malé děti, starší děti a dospělé).¹⁹⁷ Pro malé děti je pak ještě rozšířená verze obřadu pro křest v domácnosti.

Křest malých dětí ve sboru začíná znamením kříže. Pak následuje úvodní modlitba, čtení z Písma, Velké nebo Malé vyznání víry CČS, přivítání, otázky a odpovědi, polítí vodou a pronesení křestní formule (ve jméno Otce i Syna i Ducha sv.), podání hořící svíce, slib duchovního, modlitba a požehnání. Kmotr má svíci uchopit pravou rukou (v obřadu z r. 1940 bylo uvedeno levou rukou). Nové je také čtení z Písma. Oproti předchozím obřadům chybí modlitba Páně, zřeknutí se zlého a přijetí do církve. Dialog už není jen mezi duchovním a kmotry, ale spolu s kmotry odpovídají na otázky též rodiče dítěte. V tomto obřadu již není jako u předešlých obřadů dialog, ve kterém kmotři žádali pro svého kmotřence víru a z ní život věčný.

Malé vyznání víry je jinak formulované než v obřadu z roku 1950 a než je jeho dnešní podoba. Vyznání je v podstatě stejné, akorát je v něm Bůh přímo osločován (např. Věříme v Tebe, Bože ... místo Věříme v Boha...).

Křest v domácnosti se od křtu ve sboru může lišit úvodní modlitbou a čtením z Písma. Trochu jiná je i promluva duchovního ke shromážděným. Tato verze je rozšířena o přijetí do církve a modlitbu Páně.

Křest staršího dítěte se skládá z těchto částí: znamení kříže, úvodní modlitba, přijetí do církve, vyznání víry, otázky a odpovědi, křest polítm a slovy, podání hořící svíce, slib duchovního, Ježíšova slova z evangelíí a požehnání. V tomto obřadu není zřeknutí se zlého, Otčenáš a dialog, ve kterém kmotři žádali pro svého kmotřence víru a z ní život věčný.

Křest dospělých se skládá z těchto částí: znamení kříže, otázky a odpovědi, modlitba, přijetí do církve, vyznání víry, další otázky a odpovědi, křest polítm a slovy, podání hořící svíce, slib duchovního, čtení Písma, požehnání. V tomto obřadu opětovně chybí zřeknutí se zlého, Otčenáš a dialog, ve kterém kmotři žádali pro svého kmotřence víru a z ní život věčný. Křtěnec vystupuje sám za sebe a žádá, aby byl pokřtěn. V celém obřadu není žádná zmínka o tom, že by dospělý křtěnec měl nějaké kmotry. V odpovědi křtěnce je důležité, že chce křest, protože věří, že Kristus je Spasitel a že chce patřit do obecnství těch, kdo tuto víru vyznávají.

¹⁹⁷ Křestní obřad pro dospělé byl již dříve uveden v neoficiální Obřadní příručce C.Č.M.

Víra není pouze individuální záležitostí, ale též kolektivní. V druhém dialogu je v odpovědích podstatné, že křtěnec je připraven a rozhodnut s pomocí Boží. Je zde zdůrazněno, že nespolehá pouze na sebe, ale i na pomoc od Boha. Duchovní dospělému křtěnci opětovně tyká, jako v počátcích CČS. V celém obřadu je Ježíš Kristus často jmenován jako Spasitel. Je zde také důležitá poznámka z komentáře, že dospělým je křest udílen, jen když svým životem svědčí o přiznání se ke Kristu.

V otázkách a odpovědích se prvně objevuje slib učiněný rodiči a kmotry ochraňovat a vychovávat dítě s pomocí církve pro Krista. A také duchovní jménem církve slibuje, že budou pomáhat s výchovou dítěte¹⁹⁸ a starším dětem a dospělým slibuje, že při nich bude církev věrně stát a neopustí je, neopustí-li oni ji.

Obřad biřmování se skládá z těchto částí: vstupní píseň, vstupní verše, biskupova modlitba za biřmovance, modlitba předsedy rady starších a čtení epištoly, čtení Evangelia s kázáním, píseň, modlitba za biřmovance, modlitba biskupa, píseň, slib jménem biřmovanců, udílení svátosti (vyznání víry, otázky a odpovědi, recitace vybraného verše, slova biskupa „přijmi pečeť darů Ducha svatého“), poděkování jménem biřmovanců, závěrečné verše, požehnání, závěrečná píseň.

Obřad se koná mimo liturgii, dříve se mohl konat i při bohoslužbě po přijímání. Obřad biřmování lze těžko porovnat s obřadem z r. 1927, protože v něm byly uvedeny pouze promluvy biskupa. Hlavní rozdíl je asi v tom, že na rozdíl od předchozího obřadu zde není uvedeno, že by biskup při samotném aktu vzkládal ruku na hlavu biřmovance. Také se již v obřadu nevyskytuje podání si ruky s předsedou rady starších a s biskupem.

2.7 Návrh křestního obřadu a biřmování Milana Salajky z r. 1986

Křestní obřad

Milan Salajka uvádí, že křest se uskutečňuje na dětech a dospělých buď po přípravě (katechumenátu), bezprostředně nebo i v případě nouze. Je možné učinit ještě další stvrzení křtu (konfirmaci), a to buď přímo v rámci křestního obřadu, nebo samostatným aktem – biřmováním. Při křtu dětí jsou účastni rodiče a kmotři, při křtu dospělých svědci s kmotrovským závazkem. Svátost křtu se může být vysluhována jak jednotlivci, tak i skupinově. V závažných

¹⁹⁸ V předcházejících obřadech byla slibována pro dítě pomoc a ochrana církve.

případech se může křtít i mimo sbor. Svátost křtu vysluhuje duchovní správce společenství. Zásadní podmínkou při křtu je užití vody a pronesení trojiční formule.¹⁹⁹

Křestní obřad je jen jeden, ale jsou v něm rozlišeny texty, které se týkají křtu dětí, texty, které se týkají křtu dospělých, a texty, které jsou použitelné pro oba případy.

Obřad křtu začíná příchodem do sboru. Duchovní oznámí shromážděným, komu bude svátost křtu udělena. U dětí oznámí i jména rodičů a kmotrů. V případě křtu dětí následuje modlitba, za dítě a za jeho rodiče. Poté se čte z 16. kapitoly Markova evangelia o poslání učedníků kázat, nebo v případě dětí lze číst text z 10. kapitoly o tom, jak k Ježíšovi přinášeli děti. Následuje požehnání a antifona.²⁰⁰

Poté se čte biblické svědectví o vodě a křtu. Je na výběr několik textů o vodě (Boží smlouva se stvořením, přechod mořem z otroctví, Jan Křtitel, Ježíšův křest, Ježíš umývá nohy učedníkům aj.). Ke křtu jsou k dispozici dva texty. První je ustanovení křtu (Mk 28,18-20) a druhý je ze Skutků (Sk 2,38-39) „Obraťte se a každý z vás ať přijme křest ve jménu Ježíše Krista ...“²⁰¹ Další částí obřadu je zvěst ve sboru. Na výběr jsou různé texty z Písma, převážně z epištol.²⁰²

V otázkách a odpovědích je napřed uveden dialog mezi duchovním a rodiči a kmotry, což se děje v případě křtu dítěte. Duchovní se napřed ptá, jaké jméno dítěti dali. Rodiče a kmotři na otázku, co žádají od církve, odpovídají, že žádají pro dítě křest (příp. víru, milost Kristovu, věčný život, vstup do církve). Rodiče dále berou na sebe povinnost vychovat dítě ve víře a učit ho milovat Boha a bližní a prohlašují, že jsou s Boží milostí připraveni pečovat o to, aby dítě bylo živým členem církve. Rodiče společně s kmotry odpovídají též na otázku, zda jsou rozhodnutí pomáhat dítěti a podporovat ho modlitbami, učením a svým příkladem. Kmotři souhlasí, že jsou připraveni pomáhat rodičům s výchovou a dbát aby se dítě vzdělalo v duchu Desatera, Otčenáše a v základech víry. V případě křtu dospělých na tomto místě křestní svědkové (kmotři) dosvědčují, že znají křtěnce a mohou dosvědčit, že jeho rozhodnutí pro křest je vážné a opravdové.²⁰³

¹⁹⁹ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*, květen-červen 1986, roč. 19, č. 3, ISSN neuvedeno. s. 78

²⁰⁰ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 78-79

²⁰¹ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 79

²⁰² SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 80-81

²⁰³ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 81-82

Následuje jedenáct otázek a odpovědí, které se týkají zřeknutí se zlého.²⁰⁴ Tyto otázky lze použít jak pro křest dospělých, tak pro křest dětí. Vzhledem k tomu, že zde není uvedeno, že by dítě v projevu mohl někdo zastupovat, tak se mají pravděpodobně používat jen u křtu starších dětí, které chápou, na co odpovídají.

Formu otázek a odpovědí má též vyznání.

„Věříte v Boha a důvěřujete Kristu, který vykoupil lidstvo? Věřím a důvěřuji.

Věříte v Ducha svatého a důvěřujete Duchu Kristovu, který oživuje lid Boží? Věřím a důvěřuji.

Věříme a důvěřujeme pravému živému Bohu-Otci, Synu, Duchu svatému.

Věříte, že Ježíš Kristus je Boží láska, pomoc a záchrana světa? Věřím.

Věříte, že vás Kristus vykoupil z moci hříchu, ba i smrti, a že vás přesadil do nového, jiného věku? Věřím.

Přijímáte ho nyní za svého Pána a stálého průvodce životem? Přijímám.

Věříte v ... (Apostolikum?). Tak věřím.²⁰⁵ Podle Milana Salajky znění křestního kréda určuje církev.²⁰⁶ Vzhledem k tomu, že se jedná jen o návrh obřadu, tak ponechal možnost volby kréda na příslušných církevních orgánech.

Dospělí křtenci skládají formou otázek a odpovědí sliby, že se zavazují žít v obecnství církve, že jsou rozhodnuti evangelium dosvědčovat slovem a osvědčovat příkladem, že chtějí láskou ke svým bližním sloužit Kristu a že se zavazují usilovat o spravedlnost a pokoj mezi všemi lidmi.²⁰⁷

Poté následují modlitby za křtěnce a za církev, za nimiž může následovat modlitba Páně. Další částí obřadu jsou responsoria a antifony.²⁰⁸

Svátostné úkony při křtu začínají znamením kříže na čelo a hrud' křtěnce. Pokřížování se uděluje, aby se křtěnci dostávalo poznání Pána, podíl z jeho oběti a zisk z jeho vzkříšení. Pak dochází k samotnému křtu politím vodou a slovy: „N., já tě křtím ve jméno (-nu) Otce, Syna, Ducha svatého. Amen. Tento křest stává se ti trvalým svátostným výrazem odpuštění hříchů, znamením začlenění do těla Kristova, pečetí znovuzrození v Duchu svatém.“²⁰⁹

²⁰⁴ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 82

²⁰⁵ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 82

²⁰⁶ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 78

²⁰⁷ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 83

²⁰⁸ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 83-86

²⁰⁹ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 86

Poté duchovní podá křtěnci hořící svíci se slovy: „Světlo Kristovo! Přijmi toto světlo na znamení, že přecházíš z temnoty do světla.“ Pak duchovní na křtěnce vzkládá ruce se slovy: „Posilni a utvrď, Pane, svého služebníka (svou služebnici) N. svým Duchem svatým.“²¹⁰

U dospělých následuje pokleknutí a Otčenáš. U křtu dětí vezme duchovní dítě do náruče a říká: „Pán vede jako pastýř své stádo; jehňátka shromažďuje do svého náručí a ponese je. N., křtem se stáváš členem (-nkou) nové rodiny; Bůh tě činí svým vlastním dítětem a všichni z křesťanského lidu budou tvými bratřími a sestrami.“²¹¹

Následuje mazání olejem, při kterém duchovní říká: „Olej, kterým vás mažu, je znamením moci; vaší silou ať je Kristus, náš Spasitel a Pán, který žije a kraluje po věky věků.“²¹² Pak dochází k oblékání bílého roucha. Duchovní k tomu praví: „Bůh vás oblékl v Krista a učinil z vás nového člověka.“²¹³

Předposlední částí obřadu je prohlášení duchovního. Duchovní v ní křtěnci připomíná, že mu Bůh odpustil všechny hříchy a vznáší přání, aby na něm spočíval Duch svatý a aby ho Pán vedl k poslušnosti Krista. Poté vítá křtěnce do rodiny Páně a včleňuje ho do církve. Říká křtěnci, aby dobře vedl boj víry a zůstal služebníkem Pána až do konce svého života. Promluva končí slovy ze 4. kapitoly listu Efezským „jeden je Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech, který je nade všemi, skrze všechny působí a je ve všech.“ Celý obřad končí propuštěním se slovy: „Odejdi v pokoji – Pán s tebou.“²¹⁴

Konfirmace pokřtěných – biřmování

Svátost biřmování se může konat až po přípravě pokřtěných v kursech duchovní péče (katechumenát). Zkouška kandidátů na biřmování se koná buď v závěru přípravy za účasti rodin, nebo před biřmováním přímo během obřadu.²¹⁵

²¹⁰ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 86

²¹¹ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 86

²¹² SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 86

²¹³ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 87

²¹⁴ SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 87

²¹⁵ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*, leden-únor 1986, roč. 19, č. 1, ISSN neuvedeno. s. 28

Obřad začíná pozdravem a zahájením shromáždění. Lze použít např. slova „Bud' veleben Bůh Otec, Syn a Duch svatý. Velebeno budiž jeho království – nyní a povždy.“ Následuje zpěv „Bože věčný, rty i srdce naše otevři...“²¹⁶

Druhou částí obřadu je výraz pověření sboru ke konfirmaci. Církev naplňuje ustanovení, kterého se jí dostalo od Boha. K dispozici jsou tyto texty²¹⁷: „Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný...“ (Dt 6,4-7), „Co jsme slýchali a o čem víme...“ (Ž 78,3n), „...obrat' se a každý z vás ať přijme křest... a dostanete dar Ducha svatého...“ (Sk 2,38n), „Vy však jste rod vyvolený, královské kněžstvo...“ (1Pt 2,9). Následuje prohlášení: „Ježíš Kristus je tentýž včera i dnes i na věky.“ (Žd 13,8)

Následuje modlitba příchozích. V modlitbě lze např. děkovat za dar křtu a biřmování, za to že víra spojuje generace nebo prosit za biřmovance, kmotry a rodiny. Po modlitbě všichni společně zpívají vyznavačskou píseň.²¹⁸

Poté dochází ke zvěstování podle Písem. Na výběr je více textů, např. podobenství o hřivnách, křest Duchem, podobenství o rozsévači, podobenství o kmeni a ratolestech, událost seslání Ducha svatého.²¹⁹ Poté následuje promluva.²²⁰ U promluvy není uvedeno, kdo ji pronáší. Pravděpodobně je míněno kázání faráře nebo biskupa.

Další částí obřadu jsou responsoria (antifony). Po nich dochází k představení biřmovanců obci. Podává se zpráva o jejich přípravě. Jestliže biřmovanci ještě neměli zkoušku z duchovní přípravy, tak se koná v tomto okamžiku. Pak celé shromáždění zpívá svatodušní píseň. Následují modlitby. Napřed se modlí biskup a člen obce za biřmovance, pak biřmovanci za dary Ducha svatého a nakonec se celá obec modlí Otčenáš.²²¹

V další části obřadu jsou vyznání víry a sliby. Vyznání víry se může dít odříkáním kréda nebo formou otázek a odpovědí. Milan Salajka zde uvádí, že v ekumeně se obvykle kladou tři

²¹⁶ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 28

²¹⁷ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 29

²¹⁸ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 28-29

²¹⁹ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 29-30

²²⁰ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 30

²²¹ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 30

otázky ohledně Trojice a pak následuje krédo. Slib biřmovanců se týká čtení Písma, aktivního členství v církvi a duchovního života za pomoci modlitby a svátostí. Kmotři a rodiče slibují, že budou biřmovancům dobrým příkladem a budou o ně pečovat.²²²

Následuje posila slovem. Je zde na výběr velké množství veršů z Písma²²³. Např. „Bojuj dobrý boj víry, abys dosáhl věčného života, k němuž jsi byl povolán a k němuž ses přihlásil dobrým vyznáním před mnoha svědky.“ (1Tm 6,12)

Pak dochází k samotnému aktu biřmování – vzkládání rukou se slovy: „Přijmi pečeť daru Ducha svatého. Amen!“ Při biřmování může být uděleno druhé jméno. Následuje prohlášení: „Vás, kteří jste přijali svátost biřmování, přijímáme závazně jako členy jedné, svaté, obecné, apoštolské církve Kristovy.“²²⁴

Následují responsoria (antifony). Pak je část nazvaná poslání (missio).²²⁵ Při ní se opětovně recitují verše z Písma. Např. „I vy buďte živými kameny, z nichž se staví duchovní dům, abyste byli svatým kněžstvem a přinášeli duchovní oběti milé Bohu pro Ježíše Krista.“ (1Pt 2,5) Na konci může následovat cesta ke stolu Páně. Milan Salajka zde uvádí, že v této souvislosti by se měla znovu promyslet praxe tzv. prvního přijímání.²²⁶

Shrnutí

Křestní obřad se skládá z těchto částí: příchod do sboru (modlitba – u dětí, čtení, požehnání, antifona), biblické svědectví o vodě a křtu, zvěst ve sboru, otázky a odpovědi (včetně zřeknutí se zla, vyznání, slibů – u dospělých), křestní modlitby, responsoria a antifony, svátostné úkony při křtu (pokřizování, polítí vodou, podání svíce, vzkládání rukou, pokleknutí – u dospělých, vzetí do náruče – u dětí, pomazání olejem), prohlášení při křtu, propuštění.

²²² SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 31

²²³ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 31-32

²²⁴ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 32

²²⁵ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 28

²²⁶ SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*. s. 32

Obřad nově začíná ne přivítáním, ale představením křtěnce. Stejně tak je nově na konci propuštění. Další nové části obřadu jsou svědectví o vodě a responsoria a antifony.

Tento návrh obřadu je více symbolický než v předchozích verzích. Co se týče svátostných úkonů při křtu, blíží se návrhu z roku 1920 (opět znamená kříže na čelo a hrud', pomazání, bílé roucho). Nové je vzkládání rukou po křtu na posilu a upevnění víry Duchem svatým.

Otázek a odpovědí je podstatně více. Duchovní věřícím vyká (v obřadu z r. 1951 stejně jako ve 20. letech tykal). Opět dochází ke zřeknutí se zlého. V otázkách a odpovědích je zařazeno též vyznání. Poprvé se uvádí i možnost jiného křestního vyznání než je Malé či Velké vyznání víry ČČS. U dospělých křtěnců je v otázkách a odpovědích nově zařazeno prohlášení svědků, kteří dosvědčují opravdovost křtěncova rozhodnutí pro křest.

Přijetí do církve se děje po křtu - u dítěte při vzetí do náruče následně po křtu a u dospělého v rámci promluvy. Křest se udílí na znamení odpuštění hříchů, začlenění do těla Kristova a znovuzrození v Duchu svatém. Opět je možný i tzv. křest z nouze.

Biřmování se děje až po přípravě kandidátů, což se nemění, akorát je navíc zmíněna zkouška biřmovanců. Vzhledem k tomu, že je možné jít po přijímání k večeři Páně, tak se pravděpodobně obřad koná buď během liturgie, nebo mimo ni. Naproti tomu dle obřadu z roku 1927 se biřmování konalo buď během liturgie, nebo mimo ni po večeři Páně a v roce 1951 mimo liturgii a otázka přijímání tam není vůbec řešena.

V porovnání s obřadem z r. 1951 jsou zde nové části: pověření sboru k biřmování, responsoria (antifony), představení biřmovanců a zpráva o jejich přípravě (příp. též zkouška). Místo závěrečného požehnání je poslání (missio). Některé části jako třeba modlitby jsou v jiném pořadí. Chybí zde recitování verše, který si biřmovanec sám pro tuto událost zvolí.

2.8 Agenda – obřadní příručka Církve československé husitské z r. 2006

V Agendě je několik obřadů – svátost křtu ve sboru (nemluvněte a dítěte), křest dospívajícího a dospělého, společný křest ve zvláštním shromáždění a biřmování.

Křest se může udílet během celého církevního roku, nicméně tradice křtu je v době velikonoční a v době povánoční (v čase Zjevení Páně).²²⁷ Provádění křestního polití se může konat třemi způsoby (polití vodou z křestní konvičky, polití vodou z křtitelnice, kterou duchovní nabírá rukou nebo konvičkou, nebo polití hlavy v baptisteriu (křestním bazénu). Polití temena hlavy vyjadřuje obmytí celého člověka.²²⁸

„Křest je svátost první duchovní obrody, v níž Duch svatý přivtěluje křtěnce k Boží církvi a osvojuje mu milost Kristova křtu, kříže a vzkříšení. Křest je neopakovatelný“²²⁹ Křest zavazuje církev, rodiče a kmotry k péči o víru a život pokřtěného. Alespoň jeden z rodičů by měl být věřící CČSH. Kmotři by měli být praktikující křesťané. Před křtem dospívajícího a dospělého se koná příprava a vyučování. Kmotry si buď vybírá sám křtěnec, nebo jsou určeni z náboženské obce. Křest se koná při bohoslužbě v rámci Liturgie nebo ve zvláštním shromáždění.²³⁰

Mimořádně se může konat také křest mimo sbor (v rodině, v ústavních zařízeních). Při křtu mimo sbor by měli být přítomní příbuzní, známí a členové církve, aby šlo o skutečné společenství. Při této příležitosti se používá formulář obřadu křtu dítěte ve sboru, do kterého se začlení modlitba Páně. Mohou se přidat i další modlitby a písně z formuláře společného křtu ve zvláštním shromáždění.²³¹

V případě ohrožení života může křest vykonat duchovní nebo kterýkoli věřící člověk. Ten, komu se křest udílí, musí vyznat touhu po křtu. Např. říci: „Věřím, chci být pokřtěn.“ V případě dítěte tuto touhu vyjadřují rodiče či blízcí příbuzní (za předpokládaného souhlasu rodičů). Křest se vykoná politím vodou a slovy: „N., křtím tě ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého.“²³²

Křest nemluvněte a dítěte ve sboru

Obřad začíná oznámením, ve kterém duchovní nebo starší sboru představuje křtěnce, rodiče a kmotry. Pak následuje přivítání ve jménu Pána Ježíše Krista. Další částí obřadu je

²²⁷ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část.* Praha: Církev československá husitská, 2006. 123 s. ISBN 80-7000-054-6. s. 9

²²⁸ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část.* s. 11

²²⁹ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část.* s. 25

²³⁰ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část.* s. 25

²³¹ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část.* s. 41

²³² *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část.* s. 41

ustanovení křtu podle Písem (Mt 28,18) a text o tom, jak přinášeli k Ježíšovi děti (Mk 10,13-16). Poté se duchovní modlí. V modlitbě velebí Boha a děkuje za život dítěte a vyjadřuje vděčnost, že dítě smíme od něj přijmout a věnit do církve. Po modlitbě duchovní čte z Písma svatého. Na výběr je několik krátkých čtení hlavně o vztahu Ježíše a dětí a o tom, co Ježíš o sobě pravil (já jsem světlo světa, já jsem ta cesta, pravda i život). Po čtení může následovat promluva.²³³

Další částí obřadu jsou křestní otázky a odpovědi. Duchovní se ptá rodičů a kmotrů. Ti pro dítě od Pána církve žádají křest, víru a věčný život. Vyjadřují též odhodlání vytrvat v odpírání zlému a v případě, že by hřešili, činit pokání a navrátit se k Pánu. Souhlasí, že chtějí, aby dítě bylo připojeno ke Kristovu lidu v CČSH. V poslední otázce jsou tázáni, jestli jsou rozhodnutí pomáhat dítěti a podporovat ho péčí, modlitbami, učením a svým příkladem. Na to odpovídají: „Ano, s pomocí Boží.“ Duchovní na závěr dialogu pronese: „Bůh veškeré milosti ať vás v tom všem vede svým Duchem a žehná vám.“²³⁴

Po rozhovoru duchovní podává hořící svíci se slovy: „Světlo Kristovo, které představuje tato rozžatá svíce, ať ti svítí na cestu života.“ Svíci uchopí jeden z rodičů nebo kmotrů (v případě nemluvněte a malého dítěte) nebo samo dítě. Pak následuje Velké vyznání víry CČSH. Po vyznání duchovní prosí Boha, aby udělil křest dítěti a s ním i plnost své milosti tak, aby mu zůstalo věrné.²³⁵

Pak dochází k samotnému křtu. Odrostlejší dítě při něm může pokleknout. Křest se provádí politím vodou a slovy: „N., křtím tě ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého.“ Následuje přijetí do společenství. Duchovní vezme nemluvně do náručí a praví: „Pán vede jako pastýř své stádo; jehňátka shromažďuje do svého náručí a ponese je.“ Staršímu dítěti položí ruku na rameno se slovy: „Křtem se stáváš členem (členkou) nové rodiny. Bůh tě činí svým vlastním dítětem a všichni z křesťanského lidu budou nyní tvými bratry a sestrami.“ Poté duchovní se vztaženými rukama dítěti udělí požehnání. Na závěr obřadu se zpívá některá z uvedených písní.²³⁶

²³³ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 26-27*

²³⁴ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 27*

²³⁵ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 27-28*

²³⁶ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 28*

Křest dospívajícího a dospělého

Křestní obřad začíná oznámením, jména toho, kdo přijme křest a kmotrů. Následuje vstupní rčení. Duchovní říká: „Tuto službu konáme podle odkazu apoštolů ve jménu našeho Pána Ježíše Krista.“ Poté duchovní nebo starší sboru zpívá či čte ustanovení křtu podle Písem (Mt 28,18-20). A ještě se čte ze Skutků „Obraťte se a každý z vás ať přijme křest ve jméno Ježíše Krista...“ (Sk 2,38n) a zazpívá se antifona. Po antifoně následuje biblické svědectví a zvěstování. Je zde několik textů z Písma na následující témata: Bůh nám dá nové srdce a do nitra nového ducha (Ez 36,25-28), nenarodí-li se kdo z vody a z ducha nemůže vejít do království Božího (J 3,3-6), kdo jste byli pokřtěni v Krista, také jste Krista oblékli (Ga 3,26n), odložte dřívější způsob života, oblecté nové lidství (Ef 4,22-24.30), poznávejte Boží vůli, pak budete svým životem dělat Pánu čest (Ko1,10-12). Z těchto textů duchovní jeden zvolí.²³⁷

Křestní otázky a odpovědi jsou ve dvou verzích. První jsou podobné těm z obřadu pro děti. Křtěnec ale odpovídá sám za sebe. Žádá křest, víru a život věčný, je odhodlán odpírat zlému a být připojen ke Kristovu lidu křtem v CČSH. Poslední otázka zní: „Jsi odhodlán(a) střežit získanou víru a rozvíjet ji?“ Křtěnec odpoví: „Jsem odhodlán(a) s Boží pomocí.“ Duchovní poté praví: „Nechť na tobě spočine Duch svatý – Duch moudrosti a poznání, Duch odhodlání a vnitřní síly, Duch porozumění a pravé dobroty.“²³⁸

V druhém možném dialogu křtěnec na otázku proč přichází do tohoto shromáždění odpovídá, že žádá, aby byl(a) pokřtěn(a). Na otázku proč odpovídá: „Uvěřil(a) jsem, že Ježíš Kristus je i můj Spasitel. Chci patřit k obecnosti těch, kteří tuto víru vyznávají.“ Duchovní na to praví: „Tvé rozhodnutí buď požehnáno. Našel (našla) jsi Ježíše Krista, protože on sám tě hledal.“ Pak se duchovní ptá kmotra či kmotrů, zda jsou odhodláni doprovázet křtěnce na cestě víry a pomáhat mu (jí) v duchovním růstu. Kmotři odpovědí, že s pomocí Boží.²³⁹

Následuje předání hořící svíce za zpěvu duchovního „Probuď se, kdo spíš“ (Ef 5,14 a J 8,12). Duchovní také může říci: „Světlo Kristovo ať ti svítí na cestu života.“ Potom všichni společně vyznají Velké vyznání víry CČSH. Křtěnec odloží svou svíci nebo ji předá kmotrovi. Duchovní děkuje Bohu za dar očišťující a oživující vody a prosí, aby požehnal dnešnímu konání svým Duchem. Před samotným křtem se krátce pomodlí duchovní nebo starší obce za křtěnce. Při polížení vodou křtěnec klečí nebo je skloněn nad křtitelnicí nebo stojí ve vodě baptisteria. Duchovní pronáší slova: „N., křtím tě ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého. Bojuj dobrý boj

²³⁷ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 29-30*

²³⁸ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 30*

²³⁹ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 30-31*

víry, abys dosáhl (dosáhla) věčného života, k němuž jsi byl (byla) povolán (povolána) a k němuž ses přihlásil (přihlásila) dobrým vyznáním před mnoha svědky.“ Hořící svíci lze předat křtenci také v tuto chvíli. Následuje některá z uvedených písní a přivítání do sboru. Duchovní nebo starší sboru s podáním ruky praví: „Vítáme tě do rodiny Páně a přijímáme do církve. Jsi zahrnut (zahrnuta do společenství stolu Páně a mezi ty, kteří mají podíl na duchovních darech Božího lidu.“ Obřad ukončuje závěrečné požehnání.²⁴⁰

Společný křest ve zvláštním shromáždění

Křestní obřad začíná oznámením a vstupním rčením. Následuje píseň sboru a modlitba duchovního, ve které prosí Boha, abychom mu posílení Duchem sloužili ve víře a lásce a rostli do plnosti života. Potom říká nebo zpívá ustanovení křtu (Mt 28,18-20). Duchovní nebo starší sboru pronáší modlitbu, ve které prosí Boha, aby trvale spojil náš život se svým. Další částí obřadu je biblické svědectví o vodě a křtu. V Agendě je k dispozici na výběr několik textů z Písma, např. o potopě, o přechodu Izraelců mořem, o Janu Křtiteli, o křtu Ježíše, o Ježíšově mytí nohou učedníků. Pak se zpívá antifona. Po ní následuje biblické svědectví a zvěstování. K dispozici jsou další texty z Písma, témata jsou, např. nepřijali jste ducha otroctví, ale Ducha synovství (Ř 8,12-17), kdo je v Kristu je nové stvoření (2K 5,17-19). Po zvěstování se zpívá píseň.²⁴¹

Křestní otázky a odpovědi jsou zvlášť pro skupinu dětí a pro dospělejší a dospělé. Otázky jsou stejné jako v obřadu pro křest dětí a v obřadu pro dospělé (druhá varianta otázek). Po nich následuje zpěv antifony a podání svíce se zpěvem a slovy: „Světlo Kristovo ať ti svítí na cestu života.“ Tato slova pronáší duchovní ke každému křtenci zvlášť. Následující části jsou takřka stejné jako u křtu dospělého: vyznání víry, modlitba, polití vodou a pronesení křestní formule, přijetí do společenství, píseň. Poté duchovní nebo starší sboru pronáší modlitby a přímlyvy za křtence, za jejich rodiny, za církve, za křesťany a za všechny lidi, aby se jim dostalo účasti na spáse. Po nich následuje modlitba Páně, požehnání a závěrečná píseň.²⁴²

²⁴⁰ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 31-32*

²⁴¹ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 33-37*

²⁴² *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 37-40*

Biřmování

„Biřmování je svátost, v níž Duch svatý oživuje a upevňuje víru pokřtěného, který byl řádně vzdělán v evangeliu, vede ho k uvědomělému vyznání víry a slibu věrnosti evangeliu a obdařuje ho radostí a nadšením Kristova vyznavače.“²⁴³ Biřmování zvýrazňuje obecné kněžství, proto je kladen důraz na aktivní zapojení biřmovanců do služeb v náboženské obci. Svátost biřmování vysluhuje biskup nebo jím pověřený duchovní. Biřmování předchází příprava v kurzech duchovní péče. V závěru přípravy se koná zkouška biřmovanců za účasti rodin a biskupa. Biřmování je doporučeno konat v rámci bohoslužby.²⁴⁴

Jednotlivé části svátosti jsou zařazeny na příslušná místa v Liturgii. Začíná se tedy úvodem k bohoslužbě. Ve vstupu duchovní říká, že ve svátosti biřmování naplňuje církev ustanovení, která dostala od Boha prostřednictvím Ježíše Krista: „Váš Otec z nebe dá Ducha svatého těm, kdo o něj prosí“ (L 11,13b). V tužbách se modlíme za obdarování Duchem svatým, za biřmovance a jeho (jejich) rodiče a kmotry. Laický představitel sboru pronáší přímluvnou modlitbu, ve které děkuje za dar křtu a prosí o dary Ducha svatého. Duchovní zpívá „Přispěj nám, sílu dej...“ nebo „Přijď ty sám, spásu dej...“ Pak celá obec zpívá některou z doporučených písní. Následuje modlitba podle Bohoslužebné knihy před čtením z Písma. K dispozici je množství textů k druhému čtení, většina z nich je o Duchu svatém a o novém životu z něj. Následují blahoslavenství a čtení evangelia s kázáním. Na výběr jsou tyto texty: Kristovo povzbuzení k vyznavačství (Mt 10,26n.32.n), Kristova odplata za věrnost (Mt 16,24-27), Podobenství o hřivnách (Mt 25,14-30), Křest Duchem (Mk 1,9-11), Evangelium povolává učedníky (Mk 1,14-20), Podobenství o rozséváči a přijetí slova (L 8,4-18), Ježíšova rozmluva s Nikodémem o obrodě Duchem (J 3,1-8), Podobenství o kmeni a ratolestech (J 15,1-8). Po kázání se zpívá responsorium nebo antifona. Místní farář poté podá zprávu o vykonané přípravě biřmovanců. Následuje sloka písně, modlitba biskupa za biřmovance, aby nesli ovoce Ducha, modlitba biřmovanců za udělení darů (dar moudrosti, rozumnosti, rozhodnosti, síly, tvořivosti, zbožnosti a svaté bázně před Bohem) a společné Velké vyznání víry.²⁴⁵

Další částí obřadu je slib biřmovanců a udílení svátosti. Místní farář představí každého biřmovance biskupovi (příp. i jménem biřmovacím). Biřmovanci si pro tuto příležitost volí text, který je oslovil. Nad zvoleným textem může buď sám biřmovanec, nebo biskup pronést krátké zamyšlení. Na vybraný verš se biřmovance dotazuje pověřený člen obce. Po recitaci verše se

²⁴³ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 45*

²⁴⁴ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 45*

²⁴⁵ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 44-48*

biskup biřmovance ptá, zda je rozhodnut následovat Krista a žít s ním v obecnství CČSH. Biřmovance odpovídá: „Ano, s pomocí Boží.“ Biskup poté vkládá ruce na hlavu biřmovance a říká: „Přijmi pečeť darů Ducha svatého. Amen.“ Následuje prohlášení biskupa: „Ten kdo si nás posvětil, je Bůh. On nám také vtiskl svou pečeť a do srdce nám dal svého Ducha jako závdavek toho, co nám připravil.“ (2K 1,21b-22) Poté se zpívá další sloka písně nebo antifona. Dále pokračuje liturgie. Na konci ve sborových oznámeních je zařazeno poděkování biřmovanců. V Agendě je také na výběr velké množství veršů vhodných k vyslání. Obřad a i celou bohoslužbu zakončuje požehnání.²⁴⁶

Obřad zahájení katechumenátu

Obřad zahájení katechumenátu je uveden v návrhu třetí části Agendy, který vyšel v roce 2010. Tímto obřadem se zahajuje křestní příprava dospívajících a dospělých. Spolu s kandidátem na křest a jeho kmotrem (kmotry) se obřadu účastní též duchovní, který přípravu na křest povede. Obřad se koná v rámci Liturgie.²⁴⁷

V přímluvných modlitbách během bohoslužby laický představitel sboru pronáší modlitbu za Církev československou husitskou a za ty, kteří se v ní připravují na křest. Uchazeč je v modlitbě zároveň představeni obci. Samotný obřad začíná před modlitbou ke čtení z Písem svatých. Před stolem Páně klade duchovní uchazeči otázku, proč přichází. Uchazeč odpovídá, že chce být vyučován, aby mohl být pokřtěn. Duchovní se ho dotazuje, zdali ví, že k tomu je zapotřebí mít touhu po poznání, udělat si čas a mít vytrvalost. Po kladné odpovědi uchazeče duchovní prohlásí, že je přijat do katechumenátu. Poté se čte z Písma o smyslu křesťanského vyučování a výchovy (např. 1Tm 1,5 - cílem vyučování je láska). Po čtení se duchovní modlí za katechumena. Pak následuje doxologie (Ef 3,20-21). Na závěr duchovní katechumena vyzývá, aby naslouchal Božímu slovu a setrval ve vyučování. Pak praví „jdi ve jménu Páně“ a označí ho křížem na čelo. Poté, co katechumen usedne do lavice, bohoslužba dále pokračuje. Zpívat se může některá z doporučených písní.²⁴⁸

²⁴⁶ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 49-50*

²⁴⁷ *Obřady Církve československé husitské. Agenda - třetí část: návrh liturgického výboru VIII. sněmu CČSH. Praha: Sněmovní centrum CČSH, 2010. ISBN neuvedeno. s. 40*

²⁴⁸ *Obřady Církve československé husitské. Agenda - třetí část: návrh liturgického výboru VIII. sněmu CČSH. s. 40-41*

Shrnutí

Křestní obřad pro děti se skládá z těchto částí: oznámení, přivítání, ustanovení křtu podle Písem, modlitba, čtení z Písma svatého, otázky a odpovědi, podání hořící svíce, vyznání víry, prosba, polítko vodou a pronesení křestní formule, přijetí do společenství, požehnání, píseň.

V křestním obřadu pro dospívající a dospělé se skládá ze stejných částí, akorát místo přivítání je vstupní rčení, navíc se zpívá antifona, čtení je i se zvěstováním, místo prosby je modlitba. Hořící svíce se může podat až po křtu.

Obřad pro společný křest ve zvláštním shromáždění je rozšířený, zpívá se více písní, pronáší se více modliteb včetně modlitby Páně (ta se v jiných obřadech nevyskytuje, protože je pronášena během Liturgie). Také se čte biblické svědectví o vodě a křtu.

V křestní formuli se již neříká „já tě křtím ...“ Zájmeno já je vypuštěno, aby osoba duchovního ustupovala do pozadí. Při křtu je totiž rozhodující především jednání Ducha svatého.²⁴⁹ Nově se také při přijetí do církve hovoří i o přijetí do společenství stolu Páně. Na rozdíl od předchozích obřadů zmizel slib duchovního jménem církve, která se zavazovala, že bude křtěnci pomocí a ochranou. V otázkách a odpovědích se již duchovní neptá „žádáte od církve?“ ale „co žádáte od Pána církve?“ Za důležité považují závěrečné věty duchovního z otázek a odpovědí pro dospělé. V prvním dialogu duchovní praví: „Necht' na tobě spočine Duch svatý – Duch moudrosti a poznání, Duch odhodlání a vnitřní síly, Duch porozumění a pravé dobroty.“ A v druhém dialogu je to věta: „Našel jsi Ježíše Krista, protože on sám tě hledal.“ Z rozhovoru při křtu dospělého je patrné, že duchovní křtěnci opětovně tyká. Svíce se nově podává již před samotným křtem (u dospělých lze ji podat až po křtu).

Z návrhu Milana Salajky byly do křestního obřadu zařazeny antifony. Prvky jako pomazání či oblékání bílého roucha přijaty nebyly. Při vyznání víry se říká jen Vyznání ČČS a není možné jiné. Z otázek ohledně zřeknutí se zlého se z návrhu ujala pouze poslední otázka ohledně odpírání zlému a případnému pokání po hříchu.

Svätost biřmování je zasazena do průběhu celé bohoslužby, a tak se např. modlitby za biřmovance konají i v rámci tužeb a přímlyvných modliteb. Jsou zachovány základní části obřadu z Drtinovy Agendy jako je biskupova modlitba za biřmovance, modlitba biřmovance, slib biřmovanců, vyznání víry, otázky a odpovědi (už se však nekladou také rodičům a kmotrům), vybraný verš, biskupova slova „přijmi pečeť darů Ducha svatého“, poděkování

²⁴⁹ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. s. 12*

biřmovanců, požehnání, písně. Také jsou zde zastoupeny některé nové části z návrhu Milana Salajky. Jsou to: pověření sboru k biřmování, zpráva o vykonané přípravě biřmovanců, anafora a vyslání.

V porovnání s předchozími obřadními příručkami se v této Agendě uvádějí trochu jiné názvy darů Ducha svatého. Dříve to byl dar moudrosti, rozumu, rady, síly, umění, pobožnosti a svaté bázně, v současnosti je to: dar moudrosti, rozumnosti, rozhodnosti, síly, tvořivosti, zbožnosti a svaté bázně.

3. Základní témata v teologii křtu a biřmování v CČS(H)

Než přistoupíme k výkladu křtu, tak se zaměříme na otázku, co jsou to vlastně svátosti. Podle současné nauky CČSH „svátost je jednání, jímž se obecenství věřících v Duchu svatém činně podílí na milosti Božího Slova přítomného skrze slyšené svědectví Písma svatého a svátostné úkony.“²⁵⁰ V porovnání s tím se v Československém katechismu z r. 1922 uvádí: „Svátosti nebo tajemstva jsou posvátné úkony, kterými se povznášejí věřící, aby se při různých okolnostech životních sjednocovali s Bohem v duchu Ježíšově.“²⁵¹ Karel Farský to blíže rozvádí ve stručném výkladu náboženské nauky, kde říká, že svátosti jsou náboženské úkony, které byly zavedené podle zvyku prvotních křesťanů ve jménu Ježíšova evangelia. Podstatou svátostného úkonu je duchovní zážitek přijímajícího. Věřící se v dané životní otázce sjednocuje s Bohem a jeho milostí. Tato milost je však neviditelná a zůstává vnitřním, tajným duchovním zážitkem člověka. Farský proto nazývá svátosti tajemstva.²⁵² Latinsky se svátosti nazývají sakramenta. Sakramentum znamenalo přísahu věrnosti např. u vojska. Také svátosti mají být přísahou věrnosti Kristovu evangeliu.²⁵³

3.1 Počátky církve a Karel Farský

V Československém katechismu se uvádí: „Křest je tajemstvo prvního uvedení člověka do Ježíšova království božího.“ Tento výrok je podle Písma (Mt 28,18-20 a J 3,5).²⁵⁴

Karel Farský uvádí, že křest je úkon první náboženské obrody jednotlivcovy. Ježíš to nazývá znovuzrozením²⁵⁵, jak je uvedeno v rozmluvě s Nikodémem: „Nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží.“ (J 3,3) Farský tato slova vysvětluje tak, že člověku na rozdíl od ostatních tvorů nestačí jen se narodit a žít fyzicky, ale že má žít taky duchovně, jako

²⁵⁰ *Základy víry Československé církve*. 1. vyd. Praha: Ústřední rada československé církve, 1958. s. 92

²⁵¹ FARSKÝ, Karel, ed. a KALOUS, František. *Československý katechismus: učebnice pro mládež i věřící církve československé*. 1. vyd. Příbram: [K. Farský], 1922. s. 20

²⁵² FARSKÝ, Karel, ed. *Zpěvník písní duchovních, doporučitelných bratřím a sestřám církve československé se stručným přídatkem věroučné nauky a modliteb*. Praha: Karel Farský, 1922. s. 205

²⁵³ FARSKÝ, Karel. *CČS: stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organizaci církve československé*. Praha: Ústřední rada CČS, 1925. s. 35

²⁵⁴ FARSKÝ, Karel, ed. a KALOUS, František. *Československý katechismus* s. 20

²⁵⁵ Z. Trtík praví, že křest je symbol duchovního znovuzrození. Srv. TRTÍK, Zdeněk. *Theologické úvahy: I.* Praha: Blahoslav, 1952. s. 49

spolutvůrce díla Božího. K tomu se člověk odhodlává ve křtu, který mu má k tomu dodat i sílu a radost.²⁵⁶

Jiří Kalenský tvrdí, že podle Farského křtít znamená oddati sám sebe (příp. někoho jiného – dítě) Kristu. Přijmout křest tedy znamená stát se Kristovým. Křest však není ukončeným aktem, ale je začátkem a základem duchovního života. Ve křtu se člověk odhodlává k duchovnímu obrození. Podle Kalenského tedy Farský jako plný křest chápal jediné křest dospělých, protože dítě samo tuto vnitřní obrodu začne prožívat až dodatečně.²⁵⁷ Kalenský se domnívá, že bylo určitou nedůsledností, když CČS tehdy nezavedla křest dospělých.²⁵⁸

Již od počátku Církve československé se v křestním obřadu objevuje ustanovení křtu podle Písem: „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“ (Mt 28,19-20)²⁵⁹. Náznakem tohoto duchovního úkonu je přirozená vodní koupel nebo prosté polití. V CČS(H) je zvykem křtít novorozence. Souvisí to s Ježíšovým výrokem: „Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně; neboť takovým patří království nebeské.“ (Mt 19,14) Podle Farského je obliba křtu nemluvňat a obecná účast věřících důkazem touhy křesťanů po vlastní duchovní obrodě.²⁶⁰ V dalších letech Farský dodává, že dítěti je především zapotřebí křtu společnosti, ve které vyrůstá, aby na ně nepřenašela své hříchy. Neboť dítě ze společnosti přejímá výchovu buď dobrou, nebo nedobrou.²⁶¹

Se křtem novorozence bývá spojen úvod matky rodičky. Církev ji vítá opět do své společnosti, děkuje jí za nový život a prosí ji, aby dítě zdárně vychovala, k čemuž jí chce církev pomáhat.²⁶²

²⁵⁶ FARSKÝ, Karel, ed. *Zpěvník písní duchovních doporučitelných bratřím a sestrám Církve československé se stručným přídatkem věroučné nauky a modliteb*. s. 205-206

²⁵⁷ KALENSKÝ, Jiří. Křesťanské učení o křtu. *Náboženská revue církve československé*, 1960, roč. 31. s. 220

²⁵⁸ KALENSKÝ, Jiří. Křesťanské učení o křtu. *Náboženská revue církve československé*. s. 253

²⁵⁹ František Kovář tyto verše komentuje slovy, že tím, co je uvedeno jako poslání učedníků, je určen úkol církve na zemi v mezidobí mezi vzkříšením a parusí. Srv. KOVÁŘ, František. *Malá Bible: výbor hlavních míst z knih Písma svatého Starého i Nového Zákona. Díl V., Z evangelii. Část druhá*. 1. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1959. s. 443

²⁶⁰ FARSKÝ, Karel. *Zpěvník písní duchovních doporučitelných bratřím a sestrám Církve československé se stručným přídatkem věroučné nauky a modliteb*. s. 206

²⁶¹ FARSKÝ, Karel. *CČS: stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organizaci církve československé*. s. 37

²⁶² FARSKÝ, Karel. *Zpěvník písní duchovních doporučitelných bratřím a sestrám Církve československé se stručným přídatkem věroučné nauky a modliteb*. s. 206

Biřmování je úkon uvědomělého utvrzení ve víře. Biřmovat se mohou nechat dospělí a mládež od 12 let věku. Zatímco křest je úkon duchovního přimknutí ke Kristu, biřmování je spíše prohlášení příslušnosti k určité církvi a obnovení slibu křestního, který vykonali za dítě kmotři. Proto se biřmovanci CČS zaslibují církvi i rukoudáním předsedovi náboženské obce. Při svátosti vzkládá biskup ruce na biřmovance (značí to ochranu církve) a praví: „Znamenám tě znamením kříže a utvrzuji tě silou spasení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.“ Účinkem svátosti má být oduševnění, nadšení a radost z díla Kristova, což se přičítá Duchu svatému. Při biřmování bývají přítomni svědci (kmotři). Také je zvykem přijímat další jméno, které slouží za životní příklad a vzor.²⁶³

O tři roky později Karel Farský text na téma biřmování rozšiřuje. Věk vhodný pro biřmování udává okolo 14 let a dospěléjší. Státní zákon dovoluje měnit v 16 letech příslušnost církevní, a tak každý může v tomto věku veřejně osvědčit svou příslušnost k církvi. Další změna je v tom, že biskup při vzkládání rukou říká: „Pečeť daru Ducha svatého. Amen. Posiluj tě Bůh.“²⁶⁴

3.2 Období po 1. řádném sněmu církve a Alois Spisar

V Učení náboženství křesťanského, které bylo přijato sněmem CČS v roce 1931, se uvádí, že svátosti jsou posvátné úkony, kterými věřící naznačují a posilují své sjednocení s Bohem. Člověku přinášejí radostné uspokojení, pocit síly, vnitřního štěstí a klidu. Bůh ve svátostech působí za činné spoluúčasti těch, kdo svátost přijímají.²⁶⁵

Podle Učení náboženství křesťanského je křest úkon náboženské obrody pro Krista a jeho dílo v církvi. Křestní obroda dítěte začíná výchovou v rodině, církvi a škole. Rodiče a kmotři se při křtu dítěte zavazují pomáhat dítěti k této mravní obrodě.²⁶⁶

Ve své Věrouce se Spisar křtem zaobírá blíže. Uvádí kritické poznámky k římskokatolické a reformační nauce o křtu. U reformační nauky Spisar poukazuje na jejich

²⁶³ FARSKÝ, Karel. *Zpěvník písní duchovních doporučitelných bratřím a sestrám Církve československé se stručným přídatkem věroučné nauky a modliteb*. s. 206-207

²⁶⁴ FARSKÝ, Karel. *CČS: stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organisaci církve československé*. s. 38-39

²⁶⁵ *Učení náboženství křesťanského: přijato I. řádným sněmem církve československé dne 28. až 30. března 1931*. Praha: Církev československá, 1948. Sbíрка sněmovních usnesení církve československé. Část ideová; B. [Čís.] I. s. 22-23

²⁶⁶ *Učení náboženství křesťanského*. s. 23

důraz na to, že křest není pouze soukromý úkon, ale veřejný, církevní. To je zapotřebí stále zdůrazňovat.²⁶⁷ Stanovisko k římskokatolické nauce je dáno odlišným chápáním Boha a jeho vztahu k člověku, názorem na tzv. dědičný hřích, na vykoupení, na působení Boží v přírodě a v člověku. CČS proto nesouhlasí s římskokatolickým učením, že ve křtu je člověk očištěn skrze vodu a slovo Boží od hříchu, zvláště pak dědičného. Bůh působí ve svátostech přímo svou milostí ve křtěnci, voda a slova jsou symbolem a zevním znamením toho, co se Božím působením děje v nitru člověka. Hříchy se ve křtu mohou odpouštět jen tomu, kdo se odvrátil od hříchu a chce žít podle Boží vůle. Křest by se měl udílet jen tomu, kdo se již před křtem zrodil k duchovnímu životu. Co se týče otázky nutnosti křtu ke spáse, tak Spisar uvádí, že není nutný zevní obřad, nýbrž vnitřní změna. Podle nauky CČS není platnost křtu vázána na určité zevní znamení, protože hlavní je křest vnitřní. Mohlo by se tedy křtít i na jméno Ježíše Krista. Křest se má udílet jen jednou (ne jak bylo tehdy v římskokatolické církvi zvykem, křtít znovu členy přicházející z jiných církví, byť jen podmíněně). U křtu dospělých není potřeba kmostrů, neboť křtěnec mluví sám za sebe.²⁶⁸

Alois Spisar uvádí, že CČS nezajímá ani tak, zda Ježíš křest ustanovil, zda sám křtil apod., ale v jakém vnitřním, náboženském a mravním vztahu je křest ke Kristu. Křest, při němž se používala voda na znamení očišťování a jenž udílel Ducha svatého, je ve vnitřním náboženském spojení s Ježíšem Kristem jako vyslaným od Boha, a s Božím královstvím, které Ježíš hlásal. K podstatě křtu, jenž je míněn jako vyjádření vnitřní změny, náleží pokání a víra v Boží království.²⁶⁹

Ve Věrouce Spisar rozebírá i křestní obřad CČS. Zdůrazňuje příkaz dvojího přikázání lásky, který tvoří podstatu Božího království. Také poukazuje na fakt, že z křestního obřadu CČS jsou vymýceny takové prvky jako vymítání zlých duchů, dýchání na křtěnce apod., které se nacházejí v obřadu katolickém. Je naznačeno, že voda je pouhým symbolem a znamením a že Bůh sám působí v duši křtěnce. Bůh sám působí sjednocení křtěnce se sebou samým, a to odpuštěním hříchů a svou milostí skrze dílo Ježíše Krista. Bůh od křtěnce požaduje víru a pokání. Tak se křest stává svátostí prvního sjednocení s Bohem. Toto první sjednocení lze nazvat znovuzrozením a označit je jako znovuzrození náboženské a mravní, tím se naznačuje, že jde o zrození pro Boha, jeho zákon, pravdu, vůli a řád, neboli pro království Boží.²⁷⁰

²⁶⁷ SPISAR, Alois. *Věrouky v duchu církve československé: díl 2. Bůh-Posvětitel neboli Sjednotitel*. Praha: Blahoslav, 1945. s. 168

²⁶⁸ SPISAR, Alois. *Věrouky v duchu církve československé: díl 2. Bůh-Posvětitel neboli Sjednotitel*. s. 160-163

²⁶⁹ SPISAR, Alois. *Věrouky v duchu církve československé: díl 2. Bůh-Posvětitel neboli Sjednotitel*. s. 172-174

²⁷⁰ SPISAR, Alois. *Věrouky v duchu církve československé: díl 2. Bůh-Posvětitel neboli Sjednotitel*. s. 177-178

Křtem se pokřtěný stává údem Kristovy církve, jež usiluje o uskutečňování Božího království. Protože se křtem stává pokřtěný učedníkem Kristovým, bylo by dle Spisara lepší křtít na jméno Ježíše Krista.²⁷¹ K účinnému přijetí křtu se křtěnec musí zřici hříchů a rozhodnout se pro život Boží pravdy a vůle. Toto rozhodnutí probouzí v duši člověka Bůh dílem Ježíše Krista za účasti křtěncovy. Proto říkáme, že Ježíš nekřtí vodou, ale Duchem svatým. Křtěnec získává od Boha odhodlanost a sílu pravdu Boží poznávat a žít podle ní. Bůh jej miluje, odpouští mu hříchy a dává sílu k životu podle Boží vůle (posvěcuje jej a sjednocuje se sebou). CČS nevěří v odpuštění dědičného hříchu ve křtu, protože uznává jen dědičnost sklonu ke zlému. Křest z nouze CČS neuznává, protože pro dospělé stačí křest žádosti, neboť v něm je obsažen křest vnitřní. Vysvětlení křtu nemluvnat, jak je podal Karel Farský, CČS uznává a klade důraz na potřebu dobrého příkladu společnosti dospělých.²⁷²

V Učení náboženství křesťanského je biřmování definováno jako svátost Boží posily pro křesťanský život a slib věrnosti evangeliu v církvi. Duchovní (obvykle biskup) vzkládá ruce na hlavu biřmovance, žehná mu křížem na čele a praví: „N., přijmi dary ducha Božího. Amen.“ Jinak se ohledně této svátosti v porovnání s výkladem Farského nic nemění.²⁷³

Spisar k obřadu biřmování ještě dodává, že ačkoli v modlitbách prosíme, aby Duch Boží²⁷⁴ přišel a posvětil biřmovance, víme, že Bůh působí v člověku stále, tvoří a zjevuje se, vykupuje nás ze hříchu a sjednocuje se sebou. Člověk si toto Boží působení v sobě musí uvědomit a na až na základě toho přijímá biřmování. Bez tohoto uvědomění si Boží posily by Boží pomoc nepomáhala a slib věrnosti evangeliu v církvi by nebyl nic platný. Proto je potřeba před biřmováním konat přípravu (poučení a výchova v evangeliu), aby biřmovanec mohl uvědoměle učinit slib a pochopit potřebu Boží posily. Vědomí Boží posily má křesťan v sobě stále udržovat. Vzkládání rukou biskupa a jeho slova posilu Boží neudílejí, ale pouze naznačují.²⁷⁵

Slib věrnosti znamená rozhodnutí žít podle Boží vůle, jak ji hlásal a plnil Ježíš Kristus. Biřmovanec má být ve vyspělejším věku, aby mohl slib učinit uvědoměle. Věk k biřmování kolem 14 let je podle Spisara spíše z praktických důvodů, neboť v tomto věku končí povinná

²⁷¹ Kalenský k tomu říká, že trojiční forma je plnější – nejde přece jen o následování Krista, ale i o sjednocení s Otcem a vedení Duchem svatým. Srv. KALENSKÝ, Jiří. Křesťanské učení o křtu. *Náboženská revue Církve československé*. s. 269

²⁷² SPISAR, Alois. *Věrouky v duchu církve československé: díl 2. Bůh-Posvětitel neboli Sjedinitel*. s. 179-180

²⁷³ *Učení náboženství křesťanského*. s. 23-24

²⁷⁴ Trojiční teologie Učení náboženství křesťanského a v pojetí Aloise Spisara viz KUČERA, Zdeněk. *Trojiční teologie: základ teologie ve zjevení*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2002. ISBN 80-86263-21-5. s. 118-127

²⁷⁵ SPISAR, Alois. *Věrouky v duchu církve československé: díl 2. Bůh-Posvětitel neboli Sjedinitel*. s. 188-189

školní docházka a tím i vyučování náboženství ve škole. Spisar také uvádí, že vzhledem k tomu, že biřmování se udílí dospívajícím, tak křtomí nejsou nutně potřeba.²⁷⁶

3.3 Padesátá až šedesátá léta 20. století a Zdeněk Trtík

František Kovář rozebírá již zmiňovanou Ježíšovu rozmluvu s Nikodémem. Kovář tvrdí, že vidět království Boží znamená totéž jako je přijmout, vejít do něho. Podmínkou pro vstup do něj je narodit se znovu, shůry, od Boha. Pro křesťanskou víru a život je nezbytné vnitřní přetvoření člověka. Původcem a tvůrcem tohoto přetvoření je Bůh.²⁷⁷ Ježíš v rozmluvě hovoří také o tom, že kdo se nenarodí z vody a z Ducha nemůže vejít do království Božího. Křest je ponořením do vody i do Ducha svatého a proto je označován jako koupel znovuzrození.²⁷⁸

V Základech víry Československé církve se uvádí: „Křest je svátost první duchovní obrody, v níž Duch svatý přivtěluje křtěnce jednou pro vždy k Boží církvi a osvojuje mu milost Kristova křtu, kříže a vzkříšení.“²⁷⁹ Křest je poprvé definován ne jako úkon náboženské obrody, ale jako svátost duchovní obrody.

Zdeněk Trtík chápe křest jako akt reálného, nikoli pouze symbolického, zapojení do obce. Křest je jednorázový a neopakovatelný. Pokřtěný se křtem odděluje od pohanského světa, přiznává se k obci a obec k němu. Stává se tak údem obce.²⁸⁰

Ježíšův křest od Jana Křtitele byl aktem zástupného převzetí hříchů světa. Ježíš vzal na sebe hřichy světa a nechal na sobě provést očistu, ačkoli on sám žádnou nepotřeboval. Ježíšův křest je předpokladem pro spásný význam jeho smrti. Církvi je tento význam znám. Křest jako obřad přijetí a vstupu do obce je spojován s dějinami spásy. Ve křtu je jednotlivec identifikován s Kristem, který na sebe bere hřichy světa a srze identifikaci s jeho smrtí se stává údem jeho těla.²⁸¹ Trtík však také dodává: „Kriteriem příslušnosti ke Kristu není pokřtění a účast na večeři Páně, nýbrž pouze a jedině spojení s ním skrze víru účinnou v lásce.“²⁸²

²⁷⁶ SPISAR, Alois. *Věrouky v duchu církve československé: díl 2. Bůh-Posvětitel neboli Sjednotitel*. s. 189-190

²⁷⁷ KOVÁŘ, František. *Malá Bible: výběr hlavních míst z knih Písma svatého Starého i Nového Zákona. Díl V. Z evangelií. Část druhá*, s. 515-517

²⁷⁸ KOVÁŘ, František. *Malá Bible: výběr hlavních míst z knih Písma svatého Starého i Nového Zákona. Díl V. Z evangelií. Část druhá*. s. 518

²⁷⁹ *Základy víry Československé církve*. s. 92

²⁸⁰ TRTÍK, Zdeněk. *Komentář k věrouce, dílu 2*. 1. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1955. s. 136

²⁸¹ TRTÍK, Zdeněk. *Komentář k věrouce, dílu 2*. s. 136-137

²⁸² TRTÍK, Zdeněk. *Komentář k věrouce, dílu 2*. s. 138

Zdeněk Trtík dále zdůrazňuje, že úkolem křtu není dát dítěti jméno, protože ve křtu jde o přijetí jediného jména. Člověk se přihlašuje k Ježíši Kristu – stává se křesťanem. Úkolem křtu je přivtělit jedince k církvi. Pravým vykonavatelem tohoto křtu je sám Duch svatý.²⁸³

Ve křtu jsme sice přivtěleni do těla Kristova, ale jen předjímku. Křest je třeba chápat eschatologicky. Ve křtu se nám dostává spásy ve formě zaslíbení.²⁸⁴

Zdeněk Trtík se také zabývá otázkou, zda má církev křtít děti, které jsou ohroženy smrtí. Objevují se dva základní argumenty proti. Zaprvé je to odmítání římskokatolické nauky o dědičné vině, a zda druhé, že křest má smysl jen tehdy, když je dítě v dalším životě uvědoměle vedeno po cestě křesťanské víry a prožije-li uvědoměle smysl svého křtu. Trtík se křtění těchto dětí zastává. Jako důvod uvádí, že ve křtu je jediná naděje, že je smrt nezastihne oddělené od Krista, ale vštěpené do něho.²⁸⁵

Co se týče křestního obřadu ČČS, po zevní stránce se liší od obřadu římskokatolické církve. Jediný vedlejší obřad při svátosti křtu, který byl zachován, je podání hořící svíce na znamení světla víry. Jiří Kalenský se domnívá, že i tento obřad by se měl vypustit. Samotný úkon křtu spočívá v obmytí vodou a pronesením křestní formule, všechny ostatní obřady mohou svátost zatemnit a narušit.²⁸⁶

Jiří Kalenský k hodnocení křtu v počátcích naší církve napsal, že zachování křtu dětí bylo vlastně nedůslednost. Při pohledu na otázku křtu celkově se však domnívá, že toto zachování křtu dětí bylo spíš řízením Božím. Byly křtěny ze zvyku a byly tak odevzdány do Boží péče. Zdůrazňuje, že děti nejsou křtěny z obavy před následky dědičného hříchu, ale aby byly odevzdány do péče Ducha svatého a přivtěleni do obecnství církve mezi ty, kdo žijí v naději na spásu.²⁸⁷

Křest dítěte je činem víry a je zasvěcením dítěte Bohu. To však neznamená „hodit“ veškerou odpovědnost za dítě na Boha. Úkolem kmotrů je pomáhat rodičům a podporovat je. Dítě nejvíc času tráví s rodiči, proto mají být křtu oba přítomni a odpovídat za dítě.²⁸⁸

²⁸³ TRTÍK, Zdeněk. *Komentář k věrouce, dílu 2.* s. 147

²⁸⁴ TRTÍK, Zdeněk. Křest. *Náboženská revue církve československé*, 1960, roč. 31. s. 215

²⁸⁵ TRTÍK, Zdeněk. Křest. *Náboženská revue církve československé* . s. 216-217

²⁸⁶ KALENSKÝ, Jiří. Křesťanské učení o křtu. *Náboženská revue Církve československé*. s. 269

²⁸⁷ KALENSKÝ, Jiří. Křesťanské učení o křtu. *Náboženská revue Církve československé*. s. 272

²⁸⁸ HOBZA, Radek. Zamyšlení nad svátostí křtu. *Jednota: příloha Jednoty duchovních církve československé*, 1960. s. 8

Biřmováním Zdeněk Trtík rozumí roznícení Ducha svatého v nás.²⁸⁹ Trtík k biřmování mimo jiné dodává, že křesťan, který tuto svátost prožil, miluje svou církev a náboženskou obec, účastní se jejího života a pracuje na jejím díle. Pakliže se toto nadšení a radost neprojevuje, je to proto, že biřmovanec nebyl na svátost dobře připraven anebo jinak tuto svátost přijal nehodně. Je to patrně vina všech zúčastněných (biřmovance, faráře i celé církve), protože přípravě na svátost nevěnovali takovou pozornost a péči, jakou vyžaduje.²⁹⁰

3.4 Sedmdesátá léta 20. století

Přijetí křtu je považováno za nejvážnější rozhodnutí pro život člověka. Při křtu dospělých, kterých v sekularizované době přibývá, je nutné, aby byli žadatelé o křest seznámeni se základy víry v duchu CČSH a s obsahem biblické zvěsti tak, aby se staly jejich osobním přesvědčením. Při křtu dětí musí být přítomni rodiče, aby slíbili, že budou pečovat o jejich křesťanskou výchovu tak, aby se křtěnec sám jednou pro Krista osobně rozhodl.²⁹¹

Duchovní pracující na katedře praktické teologie při Husově fakultě a v liturgické sněmovní komisi, kteří se zamýšleli nad svátostí křtu, došli k těmto závěrům:

1. Přijetím křtu se křtěnec stává údem Kristovy církve. Je k ní připojen díky milosti Boží. Křest je pouze první krok, je potřeba konat ustavičný křest mravní očisty.
2. Pravým vykonavatelem svátosti křtu je Duch svatý. Úkolem církve je prosit v modlitbách o jeho přítomnost.
3. Nedílnou součástí křtu je pokání. Při křtu dítěte je tato povinnost dána církvi. Pokání je podmínkou i účinkem křtu.
4. Další nedílnou součástí křtu je víra. Při křtu dítěte je to víra modlící se církve (rodičů, kmotrů, shromážděné obce) odevzdávající dítě Pánu Ježíši Kristu do jeho péče.
5. Svátost křtu je věcí celé církve, ne jen křtěnce a jeho rodiny. Proto je nejvhodnějším prostředím pro jeho udělení bohoslužebné shromáždění.
6. Křtu má předcházet duchovní péče.
7. Při křestním obřadu musí být zvěstováno Slovo Boží, pronesena modlitba za Ducha svatého a vyznání víry. Křest se udílí pomocí čisté přirozené vody a slovy: „Já tě křtím

²⁸⁹ TRTÍK, Zdeněk. *Theologické úvahy: I.*, s. 40

²⁹⁰ TRTÍK, Zdeněk. *Komentář k věrouce, dílu 2.*, s. 153-154

²⁹¹ DURCHÁNEK, Miroslav a HORSKÝ, Rudolf. *O svátostech a o křesťanském pohřbu s připojením pohřebních kázání*. 1. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1976. s. 14

ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Další části obřadu jsou svobodné (např. předání hořící svíce).

8. Při výběru čtení z Písma a kázání má být kladen důraz na nové narození v Ježíši Kristu, odpuštění hříchů, ustavičné pokání, odpovědnost a vyznavačskou stránku svátosti.
9. Nelze odmítat křest z nouze (má smysl) a křest v domácnosti (kde se sejdou dva nebo tři ve jménu Ježíše Krista, tam je Pán církve a s ním i celá církev).
10. Tradicí CČSH je i obřad zvaný Úvod matky s dítětem. Tento obřad se má konat vždy při bohoslužbách.²⁹²

Je zde také doporučení, že do doby vydání nové Agendy se má raději využívat křestní obřad podle Farského, protože více odpovídá Základům víry a bodům výše uvedeným než Agenda Drtinova.²⁹³

Před biřmováním je doporučena dvouletá příprava biřmovanců ve věku 12-14 let. Biřmování by mělo být uděleno před dokončením povinné školní docházky, než se mládež rozprchne do světa. Při biřmování je příprava ještě důležitější než při křtu. Velký význam má neustálý pastorační styk duchovního s biřmovanci, snaha o porozumění biřmovancům a ochota poradit jim a pomoci. Biřmovanci by se měli být poučeni o působení Ducha Božího v dějinách spásy, náboženským a mravním obsahem Evangelia a smyslem a významem církevního obecenství. Biřmovancům, které nelze pravidelně navštěvovat by měla být doporučena vhodná četba a duchovní by s nimi měl být v písemném spojení. Při péči o biřmovance by měla být faráři nápomocna i rada starších, zvláště předseda, který bývá spoluvysluhovatelem svátosti.²⁹⁴ Před biřmováním má být konána zkouška, která probíhá formou pastoračního rozhovoru.²⁹⁵

Při biřmování vybírají rodiče svým dětem kmotry. Výběru kmotrů by se měl věnovat větší důraz než tomu tak bývá. Měli by to být praktikující věřící z řad církve, kteří budou biřmovanci dobrým příkladem a rádcem.²⁹⁶

²⁹² DURCHÁNEK, Miroslav a HORSKÝ, Rudolf. *O svátostech a o křesťanském pohřbu s připojením pohřebních kázání*. s. 14-16

²⁹³ DURCHÁNEK, Miroslav a HORSKÝ, Rudolf. *O svátostech a o křesťanském pohřbu s připojením pohřebních kázání*. s. 16

²⁹⁴ DURCHÁNEK, Miroslav a HORSKÝ, Rudolf. *O svátostech a o křesťanském pohřbu s připojením pohřebních kázání*. s. 20

²⁹⁵ DURCHÁNEK, Miroslav a HORSKÝ, Rudolf. *O svátostech a o křesťanském pohřbu s připojením pohřebních kázání*. s. 21

²⁹⁶ DURCHÁNEK, Miroslav a HORSKÝ, Rudolf. *O svátostech a o křesťanském pohřbu s připojením pohřebních kázání*. s. 21

K biřmování patří slib věrnosti evangeliu Kristovu v církvi. Tento slib se jeví jako nesprávný, neboť u čtrnáctiletých křesťanů se nedá očekávat tak velká vyznavačská rozhodnost. Když už jsou považovány sliby, tak to mají být sliby splnitelné v podobě konkrétního závazku a vycházející z vyznání víry. Centrem svátosti by mělo být vylití Ducha svatého do srdcí věřících.²⁹⁷

Stejně tak, jako je věnována duchovní péče před biřmováním, tak by se měla konat i po biřmování. Obsahem setkání bývají tato témata: příprava mládeže k svátosti manželství, pochopení významu obecného kněžství a volba duchovenského povolání. Byla také vypracována osnova pro biblické večery mládeže.²⁹⁸

Duchovní a teologové došli ohledně svátosti biřmování k těmto tezím:

1. Tato svátost je jednáním náboženské obce a jejím činným podílením se na Slově Božím. Jsou v ní udílány dary Ducha svatého. Biřmovanci odpovídají vyznáním víry a odhodláním k věrnosti evangeliu Kristovu a církvi.
2. Pravým vysluhovatelem svátosti je Bůh. On sám dává své dary a sám rozhoduje o tom, komu dá svou pomoc a vedení v Duchu svatém.
3. Biřmovance může řádně vzdělat v Evangeliu a oživit jejich víru, aby toužili po jejím vyznání, pouze živá obec.
4. Náboženské obce mají povinnost vykonávat duchovní péči (přípravnou i následnou) o biřmovance.
5. Svátost biřmování vysluhuje biskup, případně jím pověřený duchovní. Svátost spoluvysluhuje farář, který vedl duchovní přípravu a předseda obce či jiný představitel rady starších.
6. Vysluhovatelé svátosti se musí přesvědčit o řádné přípravě biřmovanců. Také mají s biřmovanci a jejich rodiči a kmotry prožít svátost pokání společenství s Páně. Dále se mají za ně modlit a posloužit Slovem Božím.
7. Svátost má být udílána v rámci Farského liturgie. V samostatném shromáždění se uděluje pouze při velkém počtu biřmovanců. Shromáždění se pak má účastnit celá obec. Závěrečný pastorační pohovor by se měl konat večer před udílením svátosti.

²⁹⁷ DURCHÁNEK, Miroslav a HORSKÝ, Rudolf. *O svátostech a o křesťanském pohřbu s připojením pohřebních kázání*. s. 22

²⁹⁸ DURCHÁNEK, Miroslav a HORSKÝ, Rudolf. *O svátostech a o křesťanském pohřbu s připojením pohřebních kázání*. s. 22-23

8. Při přípravě návrhu nové Agendy by se měla věnovat péče především formulaci vyznání biřmovanců místo slibu věrnosti. Také by měl být k dispozici větší výběr biblických textů a modliteb.²⁹⁹

3.5 Současnost

Na vypracování nové Agendy pracoval liturgický výbor pod vedením Josefa Špaka od roku 1991. Při přípravě se vycházelo z Farského Agendy, Drtinovy Agendy a II. dílu Bohoslužebné knihy ČČS(H). Při práci byl také brán zřetel na ekumenické dědictví svátostí a obřadů, které bylo zpracováno katedrou praktické teologie Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy za vedení Milana Salajky.³⁰⁰

Nová Agenda chtěla přiblížit jazykovou formu obřadů vyjadřování současných lidí, dát k dispozici větší výběr biblických textů pro zvěstování, usilovat o hlubší pochopení podstaty a smyslu svátostí, obnovit tradici responsorií a antifon a zdůraznit koinonický charakter svátostí s požadavkem větší aktivní účasti obce. Agenda byla po letech diskuzí a připomínkování schválena roku 2001 na zasedání VIII. sněmu CČSH.³⁰¹

Několik kritických poznámek ke křestnímu obřadu uvedenému v Agendě napsal Pavel Kolář. Vybírám z nich ty, které považuji za podstatné.

1. V liturgii CČSH není vyvážení mezi mluveným slovem a svátostným znamením. Většina symbolického jednání je pouhým doprovodem mluveného slova. Při křtu se např. mluví o vodě, ale voda sama je přítomna pouze v malé nádobce, což za skutečnou přítomnost svátostného znamení nelze považovat. Podcenění významu symbolů je spojeno s podceněním poetické a symbolické povahy slova, jímž k nám promlouvá Bůh.
2. Agenda jako jediné vyznání při křtu navrhuje Velké vyznání víry CČSH, ačkoli lze v CČSH užívat též Apoštolské a Nicejsko-cařihradské vyznání víry. Krédo vyjadřuje jednotu společenství a víru, v níž je křest konán. Apoštolské vyznání víry, které je obecně přijímáno jako křestní, více poukazuje na to, že křtem jsme přijati do jednoho obecného (katolického) těla Kristova a že sdílíme přes vzájemné rozdíly stejnou základní víru i s jinými církvemi.

²⁹⁹ DURCHÁNEK, Miroslav a HORSKÝ, Rudolf. *O svátostech a o křestánském pohřbu s připojením pohřebních kázání*. s. 23-24

³⁰⁰ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část*. s. 8

³⁰¹ *Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část.*, s. 8-9

3. Předání hořící svíce je v nové Agendě zařazeno mezi křestní slib a vyznání víry. Mělo by však být ponecháno na původním místě, protože se jedná o úkon, který vykládá a nechává liturgicky „doznít“ vlastní akt křtu.
4. Děkuvzdání nad vodou není považováno za základní prvek křestního obřadu. Křestní obřady jsou v tomto nejednotné. Obřad křtu dětí neobsahuje žádnou eulogii, zatímco obřad společného křtu kromě ní obsahuje i část s biblickým svědectvím o vodě a křtu.
5. V křestních obřadech je kladen malý důraz na svázanost křtu s jednáním a darem Ducha svatého. Nejvíce je přijetí daru Ducha svatého vyjádřeno v obřadu křtu dospělých v oddílu křestních otázek a odpovědí. Jsou zde ale na výběr dva možné dialogy, a v tom druhém podobný závěr chybí. Dar Ducha svatého by měl být raději zařazen za samotný akt křtu, v návaznosti na tradici rané církve.³⁰²

³⁰² KOLÁŘ, Pavel. *Ekumenické poznámky k Agendě CCŠH*. [online]. [cit. 2014-07-12]. Dostupné z: <http://www.getsemany.cz/node/1294>.

Závěr

Zevní úkon křtu v CČSH spočívá v políci temene hlavy čistou přírodní vodou a v pronesení křestní formule. Při křtu byl od počátku kladen důraz na mravní a duchovní obrození (znovuzrození) a také na součinnost člověka (hlavním aktérem je ale sám Bůh). K podstatě křtu náleží víra v Boží království a pokání. Podstatné naopak není udílení jména, protože ve křtu jde o přijetí jediného jména – přihlásit se k našemu Pánu Ježíši Kristu.

Křest se dříve konal po bohoslužbě, případně v domácnosti, v současnosti se koná během Liturgie nebo ve zvláštním shromáždění. Od začátku je kladen důraz na to, že se má konat především ve sboru a mimo sbor pouze ve zvláštních případech. Křest totiž není záležitostí pouze křtěnce a jeho rodiny, ale celé církve.

Také se rozvíjela otázka křtu v krajní nouzi, který se v počátcích církve uděloval, ale v době 40. a 50. let byla dosavadní praxe zpochybněna. Byly zde dva hlavní argumenty. První byl ten, že CČS odmítá římskokatolickou nauku o dědičném hříchu. A druhý argument spočíval v domněnce, že křest má smysl jen, když je dítě dále křesťansky vychováváno a později svůj křest uvědoměle prožije. Proti tomu se později postavil např. Zdeněk Trtík, který tvrdil, že ve křtu je jediná naděje, že smrt tyto děti nezastihne oddělené od Krista, ale vštěpené do něj. V dnešní době se křest v případě ohrožení smrtí opět udílí.

Od doby založení CČS až do současnosti postupně vznikly tři oficiální, církví uznané Agendy s texty křestních obřadů. První byla Agenda Karla Farského, která se vyskytovala ve zpěvnících, pak následovala Drtinova Agenda a v současné době je platná Agenda, která byla vydána v roce 2006.

V CČS byly původně křestní obřady pouze pro děti, až později vznikl křestní obřad pro dospělé. V současné době jsou tři křestní obřady: obřad pro křest dítěte, obřad pro křest dospívajícího a dospělého, společný křest ve zvláštním shromáždění.

Ačkoli křestní obřad CČS(H) vychází ze západní tradice, od počátku byla patrná snaha o rituální zjednodušení obřadu. Z křestního obřadu jsou odstraněny prvky jako vymítání zlých duchů, dýchání na křtěnce aj.

Mezi důležité prvky křestního obřadu v CČS(H) patří: přivítání jménem Ježíše Krista, pokání (včetně odpírání zlému), Boží slovo (zdůvodnění křtu, zvěstování – víra je ze slyšení), vyznání víry CČS(H), modlitby, křest vodou a trojiční formule (křest ve jménu Ježíše Krista se objevuje v příručce z r. 1950, o jeho vhodnosti hovoří i Alois Spisar, nicméně v oficiálních,

církvi uznaných obřadních příručkách se nevyskytuje), podání hořící svíce (symbol světla Kristova), přijetí do církve a křestní otázky a odpovědi. Dospělý v nich odpovídá sám, u křtu dítěte je patrný vývoj. Dříve za něj odpovídali pouze kmotři, pak kmotři se souhlasem rodičů, teď rodiče a kmotři.

Některé části obřadu, jako jsou pomazání nebo bílé roucho, které jsou známé z římskokatolického obřadu, se vyskytují pouze v návrhu obřadu od Karla Farského z roku 1920 a v návrhu od Milana Salajky z roku 1986. Církev tyto prvky do obřadu nepřijala.

Tradicí CČS(H) je i obřad zvaný Úvod matky s dítětem. V současné době se nazývá Požehnání daru rodičovství a přivítání matky ve sborovém shromáždění.

Svátost biřmování probíhá v samostatném, od křtu odděleném obřadu. Biřmování udílí biskup nebo jím pověřený duchovní. Udílí se pouze po přípravě. Obřad biřmování se konal v rámci bohoslužby nebo mimo ni ve zvláštním shromáždění. V současné době se doporučuje konat v rámci Liturgie a k samotnému udílení svátosti dochází před večeří Páně. V počátcích církve to bylo až po večeří Páně, v návrhu Salajky je to před přijímáním a v jiných příručkách se o tomto tématu nehovoří.

Důležitými prvky biřmování jsou: modlitba biskupa k Duchu svatému, prosba biřmovance o sedm darů Ducha svatého, přimluvná modlitba laického představitele, vyznání víry CČS(H), slib věrnosti, vzkládání rukou biskupa se slovy: „Přijmi pečeť darů Ducha svatého“.

Slib věrnosti se v průběhu let měnil. Dříve se slibovala věrnost evangeliu a naší církvi a stvrzovala se rukoudáním biskupovi i předsedovi rady starších. Pak se součástí otázky na věrnost evangelia stala věta, zda je biřmovanec připraven a rozhodnut často číst v Písmu svatém. V současnosti je kladena otázka, zda je biřmovanec rozhodnut věrně následovat Krista a žít s ním v obecenství CČSH.

Práce na tvorbě církevních obřadů je nikdy nekončící proces. Teologové by znovu měli promýšlet, jaké jsou základní stavební prvky obřadu a které tvoří volnou nadstavbu a jednotlivé křestní obřady více sjednotit. Návrhy nových křestních obřadů (či biřmování) by dle mého názoru měly brát na zřetel ranou církevní tradici, tradici CČSH ale i ekumenické zásady a formy slavení křtu.

Seznam použité literatury a pramenů

Prameny:

Agenda: obřadní příručka Církve československé husitské. První část. Praha: Církev československá husitská, 2006. 123 s. ISBN 80-7000-054-6.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 13. vyd., (4. opr. vyd.). Praha: Česká biblické společnost, 2007. 1387 s. ISBN 978-80-85810-56-1.

CYRIL JERUZALÉMSKÝ. *Mystagógické katechese.* Vyd. 1. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1997. 78 s. ISBN 80-86045-09-9.

DRTINA, Vlastimil. *Agenda: [církve československé].* Vyd. 1. Praha: Blahoslav, 1951. 334 s.

FARSKÝ, Karel, ed. a KALOUS, František. *Československý katechismus: učebnice pro mládež i věřící církve československé.* 1. vyd. Příbram: [K. Farský], 1922. 24 s.

FARSKÝ, Karel, ed. *Zpěvník písní duchovních, doporučitelných bratřím a sestrám církve československé se stručným přídavkem věroučné nauky a modliteb.* Praha: Karel Farský, 1922. xvi, 240 s.

FARSKÝ, Karel. *Agenda.* In: *Zpěvník písní duchovních CČS: Přidány modlitby liturgické, obřadní i některé soukromé.* Vydání 7. Praha: Družstvo, 1927. s. 305-370.

FARSKÝ, Karel. *Obřadní příručka pro církev československou.* Praha: [K. Farský], 1920. 72 s.

HIPPOLYT ŘÍMSKÝ. *Apoštolská tradice.* Vyd. 1. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2000. 53 s. ISBN 80-86045-45-5.

KROLMUS BŘEŽINSKÝ, Václav. *Agenda česká křesťanů katolických u vykonávání obřadů církevních: zvláště při udělování svátostí: křtu, oltářní, pokání, poslední pomazání a sňatku manželského, uvedení šestinedělky do chrámu Páně, o průvodech prosebních i pohřebních, atd. atd.* Praha, 1848. 234 s.

Návrh obřadních modliteb: liturgické komisi předkládá duchovenstvo církve českomoravské vikariátů budějovického a táborského. Budějovice: Rada starších církve českomoravské, 1940. 32 s.

Obřadní příručka pro potřebu bohoslovců církve československé. Praha: Ústřední rada československé církve, 1950. 72 s.

Obřady Církve československé husitské. Agenda - třetí část: návrh liturgického výboru VIII. sněmu CČSH. Praha: Sněmovní centrum CČSH, 2010. 63 s. ISBN neuvedeno.

SALAJKA, Milan. Konfirmace pokřtěných – biřmování. *Theologická revue Církve československé husitské*, leden-únor 1986, roč. 19, č. 1, s. 28-32. ISSN neuvedeno.

SALAJKA, Milan. Svátost křtu. *Theologická revue Církve československé husitské*, květen-červen 1986, roč. 19, č. 3, s. 78-87. ISSN neuvedeno.

TUHÁČEK, A. *Obřadní příručka C.Č.M.* Praha: Ústřední rada Církve českomoravské, [nedatováno]. 51 s. Strojopis č.j. 3.434/44

Učení náboženství křesťanského: přijato I. řádným sněmem církve československé dne 28. až 30. března 1931. Praha: Církev československá, 1948. 28 s. Sbíрка sněmovních usnesení církve československé. Část ideová; B. [Čís.] I.

Uvedení do křesťanského života. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1987. 185 s.

Základy víry Československé církve. 1. vyd. Praha: Ústřední rada československé církve, 1958. 99 s.

Sekundární literatura:

BEST, Thomas F, ed. *Baptism Today: Understanding, Practice, Ecumenical Implications.* Collegeville: Liturgical Press, 2008. xiii, 448 s. ISBN 978-0-8146-6221-2.

CAIBÉ, Robert et al. *The Sacraments.* Collegeville: Liturgical Press, 1988. xv, 331 s. ISBN 0-8146-1365-9.

DURCHÁNEK, Miroslav a HORSKÝ, Rudolf. *O svátostech a o křesťanském pohřbu s připojením pohřebních kázání.* 1. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1976. 95 s.

FARSKÝ, Karel. *CČS: stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organizaci církve československé.* Praha: Ústřední rada CČS, 1925. 64 s.

HOBZA, Radek. Zamyšlení nad svátostí křtu. *Jednota: příloha Jednoty duchovních církve československé*, 1960, s. 6-9.

JOHNSON, Maxwell E. *The Rites of Christian Initiation : Their Evolution and Interpretation*. Rev. and expanded ed., [2nd ed.]. Collegeville: Liturgical Press, 2007. xxiv, 487 s. ISBN 978-0-8146-6215-1.

JONES, Cheslyn, ed. et al. *The Study of Liturgy*. Rev. ed. London: S.P.C.K., 1992. xxviii, 601 s. ISBN 0-19-520922-2.

KALENSKÝ, Jiří. Křesťanské učení o křtu. *Náboženská revue církve československé*, 1960, roč. 31, s. 219-230, 250-274.

KOVÁŘ, František. *Malá Bible: výbor hlavních míst z knih Písma svatého Starého i Nového Zákona. Díl V., Z evangelií. Část druhá*. 1. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1959. 767 s.

KUČERA, Zdeněk. *Trojiční teologie: základ teologie ve zjevení*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2002. 303 s. ISBN 80-86263-21-5.

SENN, Frank C. *Christian Liturgy: Catholic and Evangelical*. Minneapolis: Fortress, 1997. xix, 747 s. ISBN 0-8006-2726-1.

SPISAR, Alois. *Věrouky v duchu církve československé: díl 2. Bůh-Posvětitel neboli Sjednotitel*. Praha: Blahoslav, 1945. 325 s.

TRTÍK, Zdeněk. *Komentář k věrouce, dílu 2*. 1. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1955. 292 s.

TRTÍK, Zdeněk. Křest. *Náboženská revue církve československé*, 1960, roč. 31, s. 213-218.

TRTÍK, Zdeněk. *Theologické úvahy: I*. Praha: Blahoslav, 1952. 390 s.

Elektronické dokumenty:

KOLÁŘ, Pavel. *Ekumenické poznámky k Agendě CČSH*. [online]. [cit. 2014-07-12].

Dostupné z: <http://www.getsemany.cz/node/1294>.

Pseudo-Isidorian Decretals. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2014-07-13]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/Pseudo-Isidorian_Decretals

Summary

This thesis is about the evolution of the baptismal rite in the Czechoslovak Hussite Church. The thesis is divided into three chapters. The baptismal rite of the CHC is derived from the Western liturgical tradition, and so first chapter presents a short history of the Roman baptismal rite and its individual structural elements from the New-Testament period until today. The second chapter is the fundamental part of this thesis. This chapter is about the evolution of the baptismal rite in Czechoslovak Hussite Church in years 1920-2006. The rites of baptism and confirmation included in the selected Agendas of the Czechoslovak Hussite Church are described and compared. In the final chapter the basic theological topics of the baptism and confirmation in the Czechoslovak Hussite Church are introduced.

The external act of baptism in the CHC consists in pouring the baptismal water over a head and in pronouncing the baptismal formula. In the context of baptism there is an emphasis on the ethical and spiritual rebirth and on the co-operation of human being (but the principle agent is of course the God).

In sequence, three official Agendas have appeared in the CHC. In the Czechoslovak Hussite Church there were at the beginning only baptismal rites for children. The baptismal rite for adults was introduced in later years. The baptismal rite in the CHC stemmed from the Roman liturgical tradition. A pursuit of ritual simplification was a significant feature of the baptismal practice and rites in the Czechoslovak Hussite Church.

There are some important elements in the baptismal rite in the CHC: welcome in the name of Jesus Christ, a penitential act, proclamation of the gospel, profession of the faith, intercessory prayers, the baptism with the water and with the Trinitarian formula, presentation of the baptismal candle, entrance to the Church and the baptismal questions and responses.

Confirmation is dispensed in an independent rite. Confirmation is presided by a bishop at the end of a period of preparation of the candidates.

There are some important elements in the rite of confirmation: prayer of the bishop, prayer of the confirmand for the seven gifts of the Holy Spirit, prayer of the layman, profession of the faith, promise of faith, bishop's laying on of hands with words „receive the seal of the Holy Spirit“.